

NEMZETI NÖVÉNYVÉDELMI CSELEKVÉSI TERV

Tartalom

1. Helyzetértékelés	6
2. A NCST tervezésének és megvalósításának keretei.....	9
3. Az NCST célterületei	10
4. Az NCST jogszabályi kerete	11
5. Az NCST átfogó intézkedési területei, eszközei	13
5.1. Növényvédő szer engedélyezés.....	13
5.1.1. Növényvédő szerek szakképesítéshez kötött vásárlási és felhasználási feltételrendszerének felülvizsgálata.....	13
5.1.2. Az engedélyező hatóság szerepe és feladatai	14
5.2. Növényvédőszer-forgalmazás	15
5.3. Növényvédő szer felhasználás (technológia, előírások, ellenőrzés, képzés).....	18
5.3.1. A kijuttatókat érő expozíció csökkentése	19
5.3.2. Légi növényvédelmi tevékenység.....	20
5.3.3. Információgyűjtés a növényvédelmi gyakorlatról.....	21
5.3.4. Magyarországi ökológiai viszonyoknak megfelelő helyes mezőgazdasági gyakorlat alkalmazása	22
5.3.5. Integrált növénytermesztési technológia kétszintű bevezetése.....	23
5.3.6. Ökológiai gazdálkodás	27
5.4. A növényvédőszer-használat környezeti hatásai	29
5.4.1. Növényvédelmi szempontból kiemelkedő kockázatú területek	29
5.4.2. A fel nem használt növényvédő szerek maradványaiból és a csomagolóanyagokból származó hulladékok által okozott környezetszennyezés csökkentése	29
5.4.3. A kijuttató berendezések hibájából, helytelen használatából adódó kockázatok csökkentése.....	31
5.5. Illegális növényvédő szer használat, fekete technológiák felszámolása	32
5.5.1. Fekete technológiák visszaszorítása	32
5.5.2. Illegális növényvédő szerekkel történő szennyezés visszaszorítása.....	33
5.6. Fokozott hatásági ellenőrzés	35
5.6.1. A helyes növényvédelmi gyakorlat előírásainak megfelelő növényvédő szer használat fokozott ellenőrzése.....	35
5.6.2. Hatósági Növényvédelmi Monitoring Program	36
5.7. Társadalmi tudatformálás – kampányok szervezése	38
5.8. Növényvédelmi szaktanácsadói hálózat működtetése állami szervezetek és szakmai köztestületek bevonásával	39

6. Tematikus akcióprogramok	40
6.1. Nemzeti Növényvédelmi Oktatási, Kutatási és Innovációs Program.....	40
6.1.1. Az új kategóriarendszernek és az integrált növényvédelmi szemléletnek megfelelő képzési rendszer kialakítása	40
6.1.2. Nemzeti Növényvédelmi Kutatási és Innovációs Program kidolgozása	41
6.2. Növényvédelmi Referencia Gazdaságok Hálózata Program.....	43

Összefoglaló

Az Európai Unió által 2009-ben elfogadott irányelv (2009/128/EK) európai parlamenti és tanácsi irányelv a növényvédő szerek fenntartható használatának elérését célzó közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról) 4. cikke értelmében a minden tagállamnak Nemzeti Cselekvési Tervet (NCST) kell kidolgoznia. Ebben konkrét célokat, intézkedéseket és ütemterveket állapítanak meg a növényvédő szerek emberi egészségre és környezetre jelentett kockázatainak és kifejtett hatásainak csökkentésére, valamint az integrált növényvédelem és az alternatív megközelítések vagy technológiák kifejlesztésének és bevezetésének ösztönzésére annak érdekében, hogy csökkenjen a növényvédő szer használat mezőgazdasági eredetű kockázata.

A cselekvési terv kidolgozása során a fentiekén túl szem előtt kell tartani a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelmét és a 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvben, az ún. Víz Keretirányelvben (VKI) megfogalmazott fő elveket. A VKI bevezetett egy új rendszert a vizek kémiai szennyezésének ellenőrzésére és a megelőzésre, melyeket a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben kell részletesen bemutatni. A VKI előírja egy, ún. elsőbbségi anyagokat tartalmazó lista összeállítását, valamint ezek környezetminőségi határértékeinek megállapítását (EQS irányelv, 2008/105/EK). Elsőbbségi anyagok azok a kémiai szennyező anyagok, köztük a növényvédő szerek is, melyek károsíthatják a vízi ökoszisztéma működését vagy az emberi egészséget. Felszín alatti vizek esetében a Felszín alatti vizek szennyezés és állapotromlás elleni védelméről szóló 118/2006/EK irányelv minőségi előírásokat határoz meg a növényvédő szerekre és származékokra, melyek túllépése esetén intézkedéseket kell tenni a jó állapot visszaállítására. A felszíni vizekre vonatkozóan a VKI és EQS irányelv előírja továbbá az elsőbbségi anyagok rendszeres monitorozását, a vizek kémiai állapotának értékelését, és ahol a környezetminőségi határérték túllépés tapasztalható, ott alap és kiegészítő intézkedési programokat kell végrehajtani. Az EU-szintű szabályozások, így a növényvédő szer irányelv végrehajtása is a VKI szerint az alapintézkedések közé tartozik.

Az elmúlt 20 évben (1989 és 2009 között) 60%-kal csökkent Magyarországon a felhasznált növényvédő szerek mennyisége. Nevezetesen 2004, vagyis az Európai Közösséghez történt csatlakozás óta az engedélyezési hatóság több száz növényvédő szer forgalomba hozatali és felhasználási engedélyét vonta vissza, és ezek egy jelentős részét azért, mert az európai uniós felülvizsgálat során e növényvédő szerek hatóanyagairól nem bizonyosodott be, hogy használatuk megfelel a legszigorúbb biztonsági követelményeknek. Fontos, hogy minél hamarabb megoldjuk azon, hazánkban engedélyezett növényvédő szerek kiváltását, melyek kivonása várható, vagy indokolt az új uniós engedélyezési rendelet (a növényvédő szerek forgalomba hozataláról szóló 1107/2009/EK (2009. október 21.) európai parlamenti és a tanácsi rendelet) II. mellékletében meghatározott, a hatóanyagok, védőanyagok és kölcsönhatás-fokozók II. fejezet szerinti jóváhagyására vonatkozó eljárás és kritériumok alapján.

Az eddig megtett szigorítások mellett további célunk, hogy a növényvédő szer használata mezőgazdasági tevékenység fenntartásához, a növények és növényi termékek károsítóktól

való megvédéséhez, és a jó minőségű élelmiszer megtermeléséhez szükséges szinten és módon történjen. Mivel a fent leírt körülmények között a növényvédő szerek tisztán természetes mértékegységben (kg, l) kifejezett felhasználási mennyiségének csökkenése már nem feltétlenül esik egybe a környezeti és egészségi kockázatok csökkenésével, ezért a Nemzeti Cselekvési Terv célja mindenekelőtt a növényvédő szer használatból adódó kockázatok mérséklése és az okszerű, szakszerű használat általánossá tétele. Ezen túlmenően az elkerülhető, vagy helytelen felhasználás visszaszorítása, a növényvédő szereket igénylő technológiák agrotechnikai módszerekkel történő helyettesítése, ezáltal a kockázatok csökkentése. A Nemzeti Cselekvési Tervet a Növényvédelmi Bizottság elfogadását követően 5 évente felülvizsgálja.

Jelen cselekvési terv célja, hogy előmozdítsa az integrált növényvédelem, valamint a biztonságosabb alternatív technológiák kidolgozását és bevezetését Magyarországon.

1. Helyzetértékelés

Magyarországon a növényvédelmi szakigazgatás kiépítése 1954-ben kezdődött a megyei növényvédelmi állomások megalakításával. A növényvédelmi vezetés felismerte, hogy ehhez a nem veszélytelen munkához szakképzett személyekre van szükség. Ennek biztosítására 1958-tól hazánkban növényvédelmi szakmérnök képzés folyik. A szakemberek képzésén túl, megszervezték a növényvédelmi munkások, növényvédelmi technikusok felkészítését is, vagyis létrejött a növényvédelem alap-, közép- és felsőfokú oktatása és erre épülve az alap- és alkalmazott elméleti kutatása

A '60-as évek elejétől nagyon fontos feladat volt a növényvédelmi technológiák fejlesztése és a szaktanácsadás kialakítása, az új növényvédelmi információk eljuttatása a termelőkhez.

Ahhoz, hogy a növényi kórokozókat és kártevőket biztonságosan lehessen identifikálni, kialakították a megyei állomásokon a biológiai laboratóriumokat, Világossá vált, hogy a növényvédelmi tevékenységet a korábbinál jobban kell szabályozni, ezért 1956-ban már megjelent az első „Növényvédelmi törvény”, amely előírta a termelőüzemek számára a növényvédelmi szakember kötelező foglalkoztatását. 1968-ban, a világon elsőként tiltották be a klórozott szénhidrogének (pl. DDT) használatát, annak elfogadhatatlan környezetre gyakorolt hatása miatt.

A '70-es évek elejétől mind a 19 megyében kialakítottak növényvédőszer-maradékok vizsgálatára alkalmas analitikai laboratóriumokat, továbbá humán-toxicológiai, vad-toxicológiai, valamint a vízi szervezetek toxicológiájával foglalkozó vízélettani laboratóriumot. Erre az időszakra esik a mezőgazdasági kemizálás másik ágának, a műtrágya felhasználásának a gyakorlati térnyerése, aminek a szakmai feltételrendszerét is biztosítani kellett. Ennek megfelelően, 1976-ban, a megyei növényvédő állomások átalakultak növényvédelmi és agrokémiai állomásokká. Az új szakterületen szükségessé vált a személyi és technikai feltételek biztosítása, valamint a szakmai alapok kialakítása. Ezért egy egységes talajminta-vételi, talajvizsgáló és szaktanácsadási módszertant dolgoztak ki. Ennek keretében 2 év alatt, 1977-78-ban megépítettek 11 talajvizsgáló laboratóriumot

A '80-as évek első harmadáig mind a növényvédelem, mind az agrokémia területén jelentős innovatív tevékenység folyt, melynek hatása a teljes mezőgazdasági szektorban érvényesült.

A rendszerváltás után a termőföldek magánosítása során a termelés számos esetben, mezőgazdasági tapasztalattal és növényvédelmi képzettséggel nem rendelkező személyek kezébe került.

2000-ben jelent meg a már korszerűnek mondható növényvédelmi törvény és a világon egyedülállónak számító növényvédelmi kamarai törvény.

Az ideál az „európai többfunkciós”, minőségi mezőgazdaság, mely úgy állít elő értékes, szermaradék-mentes, egészséges és biztonságos élelmiszereket, valamint helyi energiát és egyéb nyersanyagokat, hogy közben óvja talajainkat, ivóvízbázisainkat, az élővilágot, a tájat és benne az embert, közösségeit és kultúráját.

Ennek a komplex célrendszernek az elérése egybeesik a növény- és talajvédelmi szervezet hagyományos célkitűzéseivel, mely a fentiek tekintetében integráltan testesíti meg az állami felelősségvállalást.

Ezt igazolja többek között, hogy a 6. Környezetvédelmi Akcióprogramban megfogalmazott hét stratégiai terület mindegyike érinti a növény- és talajvédelemi szakigazgatás működését.

Szükséges tehát egy, a vidékfejlesztési stratégiához illeszkedő, annak integrált gazdálkodásról szóló átfogó üzenetét hordozó szakmai koncepció, melyet a növény- és talajvédelem tapasztalataira építve állítunk össze.

Adottságok

Magyarország természetföldrajzi adottságai sokszínű tájak és gazdag természetes élővilág kialakulását tették lehetővé, melyek a Kárpát-medencében egyedi ökológiai egységet képeznek.

Az ország területének 80-85%-át mezőgazdasági művelésre alkalmas talajok fedik, a termőföld az ország kiemelkedően fontos erőforrása. A talajok állapota, termékenysége összességében kedvező.

A hagyományosan agrártermelésre alapozó ország kiváló termőterületi adottságokkal, a termeléshez ideális éghajlati tulajdonsággal és a mindezekkel élni kívánó gazdálkodókkal rendelkezik.

Problémák

Mind a hazai, mind az import élelmiszerek körülbelül felében találhatóak növényvédőszer-maradékok. Bár igen alacsony azon termékek aránya melyben nem engedélyezett hatóanyag található, vagy a hatályos megengedett növényvédőszer-maradék határérték (MRL) fölötti mennyiségben lennének szermaradékok. Ennek ellenére a jelenleg használt növényvédő szerek is egészségügyi és környezeti kockázatot jelentenek. Cél, hogy minden termék növényvédőszer-maradék tartalma az engedélyezett határértéken belül legyen, továbbá kívánatos, hogy minél nagyobb legyen a szermaradékoktól mentes termények aránya. A 1107/2009/EK rendelet szerint az elkövetkező években még számos az emberi egészségre és a környezetre kockázatot jelentő hatóanyagot szükséges kivonni a forgalomból, illetve az Európai Bizottság 2013-ig el kell, hogy készítsen egy listát a szintén kockázatot jelentő helyettesítendő anyagokról. Az elmúlt évek vizsgálatai alapján kijelenthető, hogy egyre gyakrabban mutatható ki a terményekben többféle növényvédőszer-maradék is. Az együttes hatás lehet additív, de ismertek olyan esetek is mikor a különböző, növényvédő szerekben található hatóanyagok felerősítik egymás káros hatásait. Több növényvédő szer hatóanyagról is ismert, hogy egymás jelenlétében erősebb az együttes hatásuk. A jelenlegi szabályozások nem veszik figyelembe, a hatóanyagok együttes hatásait.

A mezőgazdaságban használt gyomirtó szerek megjelenhetnek a felszíni vizekben és a parti szűrésű kutakon átjutva bekerülhetnek az ivóvízbe is. A felszíni vizekben és az ivóvízben megjelenő növényvédő szermaradékokról hiányos információk állnak rendelkezésre, mivel a gyakorlatban használt hatóanyagok számához képest viszonylag kevés anyagot kell monitorozni. Az élővizekben kimutatott anyagok jelentős része kivonásra kerülhet a kockázata miatt, mivel szerepelnek például az Európai Bizottság a előzetes endokrin károsító anyagok listáján. Az endokrin hatású anyagokat a 2009/1107/EK rendelet szerint ki kell vonni a forgalomból.

A talajok állapota, termékenysége összességében kedvező, azonban a termőtalajokat funkcióképességük ellátásában akadályozó és termékenységüket csökkentő degradációs folyamatok veszélyeztetik. A talaj degradációs folyamatai közül az egyik legjelentősebb a vízerózió, ami a mezőgazdasági területek közel harmadát károsítja, a szélerózióval veszélyeztetett területek kiterjedése mintegy 1,4 millió ha. A talajok szervesanyag-készlete

csökken. Fokozta még a káros hatásokat az istállótrágyázás háttérbe szorulása. Egyes szerves trágyák – különösen a kezeletlen hígtrágya – alkalmazását szükséges rossznak tekintették, sok esetben nem is használták fel, így a trágyatárolók potenciális környezetszennyező forrássá váltak.

A modern fogyasztási szokások eredményeként ma már az élelmiszerek 80 %-a növényi eredetű. A mezőgazdasági termelés biztonsága a megtermelt élelmiszer mennyiségi és minőségi biztonságán, az élelmiszerbiztonságon. Ez magában foglalja az élelmiszertermelésre alkalmas környezet hosszú távú fenntartását is, aminek kiinduló pontja az agrárkörnyezet védelme (különösen a termőföldjeink megőrzése – talajvédelem), valamint az okszerű és fenntartható, integrált növényvédelem, növényegészségügy. A hosszú távú közösségi érdekek és a rövid távú egyéni érdekek összehangolása az állam tudatos szerepvállalása nélkül nem valósítható meg. A növényvédelmi hatóság és a növényvédelmi szakemberek együttműködése, valamint az integrált növényvédelmi rendszerek alkalmazása biztosítja a lehető legkevesebb növényvédő szer maradékot tartalmazó élelmiszerek előállítását.

A növénytermesztés jelentősége abszolút és relatív mértékben is növekvő.

A növénytermesztési tevékenység elképzelhetetlen okszerű és fenntartható növényvédelem nélkül. A növényvédelem, mely a növények és közvetett módon a fogyasztók egészségét veszélyeztető szervezetek visszaszorítására irányul, napjainkra szerteágazó tudomány lett. Alapja az élettan a biológia, a kémia, de számos más szakterület is érintett, mint pl. a gépészet, de újabban a precíziós növénytermesztés térhódításával a számítástechnika és a térinformatika is.

A növényvédelmet a ma és a holnap igényeihez, kihívásaihoz kell alakítani és a fenntarthatóság jegyében kell átgondolni. A növényvédő szeres növényvédelem szakképzett felhasználóval kevésbé kockázatos, mégsem jelentheti a végleges és megnyugtató, minden szempontból kielégítő megoldást. Lényeges szempont azon növényvédőszer-hatóanyagok használata, melyekkel úgy oldható meg az aktuális növényvédelmi probléma, hogy közben a legkisebb kockázatot jelentik a környezetre és az emberi egészségre.. A tudomány eddigi és újabb eredményeit felhasználva olyan új szemléletet kell követnünk, amely a megfelelő mennyiségű és minőségű termések elérése mellett a legkevésbé terhelik a környezetet káros anyagokkal. Ezen cél elérésének útja az integrált növényvédelem alkalmazása valamennyi területen, ahol növényi terméket állítanak elő.

2. A NCST tervezésének és megvalósításának keretei

A gazdasági válságra és a közfinanszírozásra nehezedő nyomásra válaszul az EU kidolgozta az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésre irányuló Európa 2020 stratégiát. Az Európa 2020 stratégiával – különösen a forráshatékonyság tekintetében – való jobb összhang megteremtése érdekében egyre fontosabbak lesznek a vidékfejlesztési politika hosszú távú stratégiai célkitűzései, az, hogy a kutatás, a tudásmegosztás, valamint az együttműködés és az innováció ösztönzése révén növekedjen a mezőgazdasági termelékenység, a környezettudatosság érvényesülése mellett.

A mezőgazdaság területén és a vidéki térségekben fokozni kell továbbá az erőfeszítéseket az Európa 2020 stratégia részét képező éghajlatvédelmi és energiaügyi célkitűzések, valamint a biológiai sokféleségre vonatkozó stratégia megvalósítása érdekében.

A mezőgazdasági termelőknek, az erdészeti gazdálkodóknak támogatásra lesz szükségük a környezetvédelmi és éghajlat-politikai célkitűzések elérését leginkább elősegítő művelési rendszerek és eljárások alkalmazásában és fenntartásában.

A fenntarthatóbb mezőgazdasággal rendelkező dinamikus vidéki térségek megteremtését célzó, jövőbeli Közös Agrárpolitika (KAP) - 2013 után - nem csupán az uniós gazdaság lényeges, de kis részterületével foglalkozó politika lesz, hanem az élelmezésbiztonság, a környezetvédelem és a területi egyensúly szempontjából is stratégiai fontosságú politika. Ebben rejlik egy valóban közös agrárpolitika lényege: a korlátozott költségvetési forrásokat a lehető leghatékonyabban képes felhasználni úgy, hogy közben EU-szerte biztosítja a mezőgazdaság fenntarthatóságát, az éghajlatváltozás és egyéb fontos, határokon átnyúló problémák kezelését, valamint a tagállamok közötti szolidaritás erősítését, ugyanakkor a helyi igények érdekében a végrehajtás során kellő rugalmasságot biztosít.

Az Európai Unió a legfontosabb politikai és szakmapolitikai célkitűzéseit különböző politikákban, programokban fogalmazza meg. Az EU Környezeti Politikájának prioritásai, céljai Környezetvédelmi Akcióprogramokban jelennek meg. A 6. Környezetvédelmi Akcióprogram tartalmazza az EU Környezeti Politikájának prioritásait, azaz célul tűzi ki az éghajlatváltozás hatásainak enyhítését, a természetvédelmet, a biológiai sokféleség megőrzését, a környezet-egészségvédelmet, a humánegészségügyet, természeti erőforrások megőrzését, fenntartható használatát és a hulladékgazdálkodást.

Az akcióprogramban 7 tematikus stratégia került megfogalmazásra, amelyek közül az egyik a fenntartható növényvédő szer használat ösztönzése, azaz:

- a növényvédő szer használatból eredő egészségügyi és környezeti veszélyek és kockázatok minimalizálása,
- a növényvédő szer használat és kereskedelem fokozott ellenőrzése, a veszélyes hatóanyagok használatának visszaszorítása (különösen a leginkább káros hatóanyagok biztonságosabb alternatívákkal való helyettesítése),
- a minimálisan szükséges növényvédő szert alkalmazó, vagy növényvédő szer mentes termesztés támogatása,
- a célok eléréséhez megtett intézkedésekhez kapcsolódó átlátható jelentési és monitoring rendszer kialakítása.

3. Az NCST célterületei

- Magyarország növény-egészségügyi biztonságának biztosítása a lehető legkevesebb növényvédő szer felhasználásával.
- A növényvédő szerek használatából és a növényvédelmi technológiákból eredő humán egészségügyi és a környezetre gyakorolt kockázat csökkentése, illetve alacsony szinten tartása megfelelő kockázatcsökkentő intézkedések előírásával, különösen az alábbi területeken:
 - a növényvédő szerek felhasználóit érintő egészségügyi kockázatok, mérgezések csökkentése;
 - a növényvédő szerekkel kezelt termékek fogyasztóit érintő kockázatok csökkentése, biztonságos élelmiszer előállítás elősegítése;
- Talaj, felszíni és felszín alatti víz, levegő szennyeződésének csökkentése
- nem cél-szervezetek (kiemelten a beporzásért felelős élőlények) védelme, a velük kapcsolatos kockázatok csökkentése
- A különösen aggályos növényvédő szerek kiváltása, felhasználásának visszaszorítása.
- Alacsony kockázatú növényvédő szerek felhasználásának ösztönzése.
- A növényvédő szerek fenntartható, környezettudatos alkalmazásának elősegítése.
- A fölöslegesen vagy a szükségesnél nagyobb dózissal végzett kezelések jelentős visszaszorítása.
- Az illegális növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának felszámolása.
- A növényvédő szerek használatából és a keletkező hulladékokból származó környezetterhelés csökkentése.
- A fenntartható növénytermesztés versenyképességének elősegítése, a termelők költségeinek csökkentése a kezelések számának visszaszorításával és alternatív technológiák biztosításával.
- A légi permetezés során felmerülő kockázati tényezők csökkentése, a tevékenység biztonságos keretek közötti végzése érdekében.
- Az integrált növényvédelem, a biológiai növényvédelem és a biogazdálkodás ösztönzése.
- A növényvédelmi képzettség és a szakszerű gyakorlat szintjének növelése különös tekintettel a megelőzés elvére; objektív, független szaktanácsadói hálózat működtetése.
- A termelés biztonságát szolgáló járvány, gradáció és invázió megelőzését és elhárítását szolgáló, nem vegyi technológiai alternatívák kidolgozásának, alkalmazásának elősegítése.
- A lakosság számára is közérthető kommunikáció, ismeretterjesztés elősegítése.
- Minisztériumi szinten koordinált nemzeti növényvédelmi kutatási és innovációs program kidolgozása.
- Információk biztosítása a fenntartható növényvédőszer-felhasználást elősegítő fejlesztéseket, beruházásokat támogató pályázati forrásokról.

4. Az NCST jogszabályi kerete

Európai Unió jogszabályok

- Az Európai Parlament és a Tanács 396/2005/EK rendelete (2005. február 23.) a növényi és állati eredetű élelmiszerekben és takarmányokban, illetve azok felületén található megengedett növényvédőszer-maradékok határértékéről, valamint a 91/414/EGK tanácsi irányelv módosításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 1107/2009/EK rendelete (2009. október 21.) a növényvédő szerek forgalomba hozataláról, valamint a 79/117/EGK és a 91/414/EGK tanácsi irányelvek hatályon kívül helyezéséről
- Az Európai Parlament és a Tanács 1185/2009/EK rendelete (2009. november 25.) a növényvédő szerekre vonatkozó statisztikákról
- Az Európai Parlament és a Tanács 178/2002/EK rendelete az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 2009/128/EK irányelve (2009. október 21.) a növényvédő szerek fenntartható használatának elérését célzó közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról
- A Tanács 91/414/EGK irányelve (1991. július 15.) a növényvédő szerek forgalomba hozataláról
- Az Európai Parlament és a Tanács 2006/42/EK irányelve (2006. május 17.) a gépekről és 95/16/EK irányelv módosításáról (átdolgozás)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK irányelve (2000. október 23.) a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 2008/105/EK irányelve (2008. december 16.) a vízpolitika területén a környezetminőségi előírásokról, a 82/176/EGK, a 83/513/EGK, a 84/156/EGK, a 84/491/EGK és a 86/280/EGK tanácsi irányelv módosításáról és azt követő hatályon kívül helyezéséről, valamint a 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 2006/118/EK irányelve (2006. December 12.) a felszín alatti vizek szennyezés és állapotromlás elleni védelméről
- A Tanács 834/2007 EK rendelete (2007. június 28.) az ökológiai termelésről és ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91 /EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről
- A Bizottság 889/2008/EK rendelete (2008. szeptember 5.) az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról

Hazai jogszabályok

- 2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről
- 2000. évi LXXXIV. törvény a Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamaráról
- 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
- 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről
- 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól
- 221/2004. (VII.21.) Korm. rendelet a vízgyűjtő-gazdálkodás egyes szabályairól
- 89/2004. (V. 15.) FVM rendelet a növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról, jelöléséről, tárolásáról és szállításáról
- 43/2010. (IV.23.) FVM rendelet a növényvédelmi tevékenységről
- 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételeinek részletes feltételeiről
- 44/2005. (V. 6.) FVM-GKM-KvVM együttes rendelet a mező- és erdőgazdasági légi munkavégzésről
- 36/2006. (V. 18.) FVM rendelet a termélnövelő anyagok engedélyezéséről, tárolásáról, forgalmazásáról és felhasználásáról
- 103/2003. (IX. 11.) FVM rendelet a növényvédő szerrel szennyezett csomagolóeszköz-hulladékok kezeléséről
- 6/2009. (IV. 14.) KvVM–EüM–FVM együttes rendelet a földtani közeg és a felszín alatti víz, szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről
- 10/2010. (VIII. 18.) VM rendelet a felszíni víz vízszennyezettségi határértékeiről és azok alkalmazásának szabályairól
- 30/2004. (XII. 30.) KvVM rendelet a felszín alatti vizek vizsgálatának egyes szabályairól
- 31/2004. (XII. 30.) KvVM rendelet a felszíni vizek megfigyelésének és állapotértékelésének egyes szabályairól
- 123/1997. (VII.18.) Kormányrendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízilétesítmények védelméről

5. Az NCST átfogó intézkedési területei, eszközei

5.1. Növényvédő szer engedélyezés

5.1.1. Növényvédő szerek szakképesítéshez kötött vásárlási és felhasználási feltételrendszerének felülvizsgálata

A növényvédő szereket értékesítés, vásárlás és felhasználás szempontjából az engedélyező hatóság I., II., III. kategóriákba sorolja. A 2009/128 EK irányelv és a 1107/2009 EK rendelet nem írja elő, hogy milyen kategóriákat használhatnak a tagállamok, de sok tekintetben a hivatásos - nem hivatásos megosztásra építenek a jogszabályok. A hazai szabályozás eddig is szigorúbb volt és magasabb képesítési követelményeket írt elő, mint a többi tagállamé, és a jövőben is kívánatos biztosítani a felsőfokú végzettségű szakemberek szerepét a növényvédő szerek szakszerű használata érdekében. Azt is figyelembe kell venni, hogy Magyarországon nem válik el olyan élesen a hivatásos (árutermelői) és saját felhasználásra történő termelés, tekintettel a kiskertek és őstermelők nagy számára.

Az irányelv 6. cikke szerint a hivatásos felhasználók részére engedélyezett növényvédő szerek értékesítését illetve megvásárlását csak az irányelvben előírt képzésben részesült személyek végezhetik.

Tekintettel a hazai tapasztalatokra és a magas szintű növényvédelmi szakismerettel rendelkezők nagy számára, a nálunk bevezetendő kategóriarendszer ennél szigorúbb feltételekkel jár. Azon növényvédő szerek vásárlását és felhasználását, melyek fokozottabb kockázatot jelentenek toxikológiai vagy környezeti szempontból, engedélyhez kell kötni. Az engedélyezés rendszere a Magyarországon már bevált növényorvosi vényen keresztül fog megvalósulni. A kategóriarendszer alapja az, hogy az adott növényvédő szer vénykötelesnek (A) vagy nem vénykötelesnek (B) minősül. Gyakorlati okokból a nem vényköteles kategória kiegészül azon növényvédő szerek körével, amelyek forgalmazása és felhasználása semmilyen korlátozáshoz nem kötött.(C)

Az új kategóriarendszer tehát az alábbi hármass felosztás szerint alakul:

A: növényorvosi vényköteles növényvédő szerek

B: nem vényköteles növényvédő szerek

C: nem vényköteles növényvédő szerek (szoba- és balkonnövények, valamint házi kerti dísznövények ápolására engedélyezett készkiszerezésű növényvédő szerek, valamint a feltételrendszernek megfelelő növényvédő szerek nem minősülő növényvédelmi hatású termékek.

A kategóriába sorolás feltételrendszere biztosítja a növényvédő szerek kockázatsökkentő korlátozásainak legmagasabb szintű szakmai felügyeletét, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy megfelelő választékban maradjon engedélyezett technológia a nálunk elterjedt házi kerti gyümölcs, szőlő és zöldségtermesztésre, ha a növényvédőszer-mentes növényvédelmi technikák nem nyújtanának kielégítő védelmet. Ennek érdekében lehetővé kell tenni, hogy

amennyiben a kockázatértékelés azt igazolja, egyes vényköteles (A kategóriás) növényvédő szerek házi kerti kiskiszorításai nem vényköteles B) kategóriába kerülhessenek.

A kategóriába sorolás feltételrendszerét a Módszertani Gyűjteményben kell közzétenni.

Cél:

- A legmagasabb szintű szakmai felügyelet biztosítása a növényvédőszer-készítmények forgalmazásánál és felhasználásánál
- A növényvédő szer felhasználásból eredő balesetek, környezeti káresemények, mérgezések, szennyeződések kockázatának csökkentése

Szükséges intézkedés:

- Jogszabályi környezet megteremtése az új kategóriarendszerben
- az új növényvédőszer-besorolás kritériumrendszerének kidolgozása és megjelentetése a Módszertani Gyűjteményben
- Felhasználók, forgalmazók és engedélytulajdonosok tájékoztatása

Mutatók:

- a szakszerűtlen növényvédő szer használatból eredő események száma,
- az új kategóriarendszer szerint módosított/kiadott okiratok száma

5.1.2. Az engedélyező hatóság szerepe és feladatai

A növényvédő szerek felhasználása és forgalmazása világszerte engedélyhez kötött. Az engedélyezési eljárás során kerülnek kidolgozásra azok az előírások, amelyeket be kell tartani az adott növényvédő szer használata során a kockázatok minimalizálása érdekében. Az engedélyező hatóság döntése a növényvédő szer forgalomba hozatali és felhasználási engedélyében (engedélyokirat) jelenik meg, amely alapját képezi a növényvédő szer címkéjének. A felhasználás és forgalmazás során a címkén lévő előírásokat be kell tartani.

A növényvédőszer-engedélyezést az Európai Unióban az Európai Parlament és a Tanács 1107/2009 EK rendelete szabályozza. Az új EU jogszabályok az eddigieknél lényegesen szorosabb együttműködést kívánnak meg a tagállamok között, és az értékelések nemzeti szintről a közösségi munkamegosztás szintjére helyeződnek át. E munkamegosztásban minden tagállamnak szavazatarányosan kell részt vállalnia.

Az engedélyező hatóságnak az alábbi főbb feladatok maradéktalan ellátását kell biztosítania:

- Új engedélykérelmek értékelése az EU egységes elvei szerint
- Meglévő engedélyek módosítása
- A régi, korszerűtlen, a mai előírásoknak nem megfelelő engedélyokiratok felülvizsgálata, újraértékelése az EU egységes elvei szerint
- Egyes növényvédő szerek értékelése zonális referens tagállamként
- Egyes hatóanyagok értékelése jelentéstevő tagállamként
- A kölcsönös elismerés keretében átvett engedélyek esetében a hazai sajátosságoknak való megfelelés vizsgálata

- A kérelmezők és felhasználók folyamatos és naprakész tájékoztatásának biztosítása, naprakész hatósági adatbázis létrehozása

Ahhoz, hogy a termelő a növényvédő szert a legkorszerűbb előírásoknak megfelelően tudja használni, és a használattal kapcsolatos kockázatokat minimalizálni lehessen, szükséges, hogy a szakterületi értékelések (pl. szermaradék, toxikológia, környezeti sors, ökotoxikológia, hatékonyság) és a hozzájuk kapcsolódó okiratok, ill. módosítások késedelem nélkül elkészülhessenek.

Az engedélyezésről szóló 1107/2009 EK rendelet 75. cikkelye a hatósági erőforrások tekintetében kötelezettségeket is ró a tagállamokra, mely szerint biztosítaniuk kell az engedélyezési folyamat határidőre történő végzéséhez szükséges szakképzett személyzetet a megfelelő létszámban.

Cél:

- Az EU jogszabályok által előírt engedélyezési rendszer zavartalan működtetése.
- Magyarország aktívabb részvétele az uniós munkamegosztásban, a készítmények és hatóanyagok értékelésében.
- A felhasználók számára jól értelmezhető és a hazai sajátosságoknak megfelelő előírásokat tartalmazó okiratok kiadása az ún. engedély-átvételi eljárás során.
- Az engedélyezett kiskultúras növényvédő szer választék bővítése.
- A feladatok ellátásához szükséges hatósági kapacitás megerősítése.

Szükséges intézkedés:

- Eljárásrendek kidolgozása az új engedélyezési rendszer működtetéséhez.
- Az engedélyező hatóságnál a munka- és feladatkörök elosztásának továbbfejlesztése az újonnan ellátandó feladatok figyelembe vételével.
- A hatóság szakértői és ügyintézői állományának bővítése a megnövekedett feladatok miatt, figyelembe véve az EU tagállamokban követett gyakorlatot és létszámokat.

Mutatók:

- Magyarország által vállalt EU hatóanyag és növényvédő szer értékelések száma.
- Korszerűsített régi okiratok száma.
- Kiskultúras engedélyek, kiterjesztések száma.
- Újonnan kiadott okiratok száma.
- 120 napos engedélyek száma.

5.2. Növényvédőszer-forgalmazás

Az 2009/128/EK irányelv a növényvédő szerekkel foglalkozó forgalmazók, tanácsadók és hivatásos felhasználók számára alap- és továbbképzési rendszerek létrehozását írja elő.

A hazai szabályozás már több évtizede előírja a szakmai képesítési követelményeket mind a forgalmazás, mind a felhasználás területén. A jelenleg hatályos növényvédelmi tevékenységről szóló jogszabály – az irányelv előírásainak megfelelően – az alábbiak szerint szabályozza a növényvédő szerrel folytatott tevékenységek végzését:

Az egyetemek, főiskolák által kiadott felsőfokú növényvédelmi képesítéssel rendelkezők jelenleg I. forgalmi kategóriájú növényvédőszer-forgalmazási, - vásárlási és – felhasználási engedély kiváltására jogosultak, mellyel lehetőségük van a növényvédő szer forgalmi kategóriájától függetlenül bármely tevékenység (forgalmazás, felhasználás, szállítás, tárolás, vásárlás stb.) folytatására.

Hazánkban a Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara (Kamara) és a növényvédelmi szakigazgatási szerv közösen működtetnek egy nem felsőfokú képzési rendszert, amely elvégzését követően II. forgalmi kategóriájú növényvédőszer-forgalmazási, vásárlási, és felhasználási engedély váltható ki. A Kamara a növényvédelmi alaptanfolyam tematikáját a 2009/128 EK irányelvnek megfelelően dolgozta ki, ez által biztosított a hivatkozott irányelv I. mellékletében felsorolt témákkal egyező ismeretanyag átadása a képzésben résztvevőknek.

A növényvédelmi tevékenységről szóló külön jogszabályban felsorolt képesítéssel rendelkező – többek között a Kamara képzésén résztvevő – személyek II. forgalmi kategóriájú növényvédőszer-forgalmazási, - vásárlási, és – felhasználási engedély birtokában jogosultak a II. és a III. forgalmi kategóriájú növényvédő szerrel folytatott bármely tevékenységre, így a forgalmazására is.

A III. kategóriába sorolt növényvédő szer vásárlása és szolgáltatásnak nem minősülő felhasználása szakképesítéshez, engedélyhez nem kötött.

A növényvédelmi szakigazgatási szerv az általa kiállított I. és II. forgalmazási, vásárlási, és felhasználási engedélyekről nyilvántartást vezet.

A növényvédelemmel kapcsolatos legújabb információk megszerzése érdekében a növényvédőszer-forgalmazási, - vásárlási és - felhasználási engedéllyel rendelkezőknek 5 évenként továbbképzésen kell részt venniük annak érdekében, hogy a hatóság újra érvényesítse az engedélyüket.

A jelenleg is működő kétszintű képzési rendszert Magyarország a továbbiakban is fenn kívánja tartani, ugyanakkor a képzések hatékonyságának növelése érdekében elképzelhetetlen a képzési rendszer átalakítása, hogy az a bevezetésre kerülő új kategóriarendszernek és az integrált növényvédelmi szemléletnek is megfeleljen. A képzési rendszer átalakításáról az NCST 6.1.1. pontja ad további információt.

A növényvédő szer nagykereskedelmi egységek, valamint a növényvédő szer nagy- és kiskereskedelmi forgalmazást végző egységek mindegyikénél egy évben legalább egyszer a növényvédelmi felügyelő ellenőrzést végez. A kiskereskedelmi egységek 90 %-ában is legalább egyszer megtörténik az ellenőrzés. A növényvédőszer-készítményeket kiszerelő üzemek több mint 50 %-ában évente ellenőrzést folytat le a hatóság. Ezen hatósági eljárások során ellenőrzésre kerül a forgalmazó tevékenysége (rendelkezik-e a megfelelő telep- illetve működési engedéllyel, jelen van-e a szükséges képesítéssel és engedéllyel rendelkező személy, megfelelően történik-e a növényvédő szerek tárolása és szállítása), valamint a forgalmazott növényvédő szerek megfelelősége (címke, csomagolás, szavatosság, nyilvántartás, stb.).

Az új kategóriarendszer bevezetését követően felül kell vizsgálni, és jogszabályban kell rögzíteni a képzésnek megfelelő engedélyek kiadási rendjét, valamint tisztázni szükséges az engedély birtokosának tevékenységi jogosultságait. A változásoknak köszönhetően a jövőben várhatóan a hatóság ellenőrzési is változni fognak (pl.: kockázatbecslés alkalmazása az ellenőrzések során).

Cél:

- Növényvédő szer forgalmazását a kategóriájának megfelelő képzettséggel és ismerettel rendelkező személy végezze.
- A növényorvosi vényköteles növényvédő szerek (A) és a nem vényköteles növényvédő szerek (B) értékesítésének az időpontjában konkrét tanácsokkal legyenek ellátva a végfelhasználók.
- Csökkenjen a szaktudás hiányában okozott azon eseteknek a száma, mely során MRL feletti növényvédő szer maradékot tartalmazó termék kerül forgalomba, valamint csökkenjen a kijuttatást végző személyt érő expozíció, melynek következtében a növényvédő szer krónikus vagy akut megbetegedést okozhat.
- A kémiai módszerekkel szemben (előnyben kell részesíteni) a fenntartható biológiai, fizikai és más nem kémiai módszerek legyenek elsődlegesen alkalmazva, amennyiben megfelelő növényvédelmet biztosítanak.

Szükséges intézkedés:

- A növényvédő szerek új kategóriarendszerének megfelelő szabályozás kialakítása, a jelenleg hatályos jogszabályok módosítása.
- A középfokú és felsőfokú növényvédelmi képzések során az integrált és biológiai növényvédelem oktatása melynek során az integrált és biológiai növényvédelem újabb módszereit sajátíthatják el a képzésben résztvevők.
- Annak ellenőrzése, hogy a felhasználók a növényvédő szerek vásárlása során megkapták-e a szükséges tájékoztatást a készítmények felhasználására és a csomagoló anyagok tisztításával és elhelyezésével kapcsolatban.
- Növényvédő szer göngyöleg (hulladék) kezelésének ellenőrzése a begyűjtőnél.
- A növényvédőszer-forgalmazók, kiserelők ellenőrzése, valamint mintavétel növényvédő szer minőségének ellenőrzésére.

Mutatók:

- A kereskedelmi egységek és a felhasználók körében végzett hatósági ellenőrzések száma, eredményei.
- A kiadott növényvédőszer-forgalmazási, - vásárlási és - felhasználási engedélyek száma.
- Az 5 évenként megszervezett továbbképzéseken résztvevők száma.

5.3. Növényvédő szer felhasználás (technológia, előírások, ellenőrzés, képzés)

Magyarországon házikertekben, hobbikertekben folytatott növénytermesztés igen elterjedt a lakosság körében, melynek eredményeképpen nem válik el olyan élesen a hivatásos (árutermelői) és saját felhasználásra történő termelés.

Az élelmiszerlánc-biztonság érdekében, az engedélyező hatóság által I., illetve II. kategóriákba sorolt növényvédő szerek felhasználása kizárólag a kategóriájának megfelelő forgalmazási, vásárlási, és felhasználási engedéllyel rendelkező hivatásos felhasználók részére megengedett. Olyan növényvédő szer felhasználó, aki engedéllyel nem rendelkezik, kizárólag az értékesítés, vásárlás és felhasználás szempontjából III. kategóriába sorolt növényvédő szerek vásárlására és saját célú felhasználására jogosult.

A környezetre kockázatot jelentő hatások további csökkentése érdekében a jövőben a növényvédő szerek kategóriarendszere változni fog. Ugyanakkor a gyakran belterületi, zártkerti ingatlanokon, kis mennyiségben termesztett növényeket is meg kell védeni a károsítóktól, így továbbra is biztosítani kell annak lehetőségét, hogy egyes kevésbé kockázatosnak ítélt növényvédő szerek a nem hivatásos, amatőr növénytermesztők részére is elérhetőek legyenek.

Mint ahogy az a növényvédő szerek engedélyezése részénél (5.1.) is szerepel, a jövőben az amatőr növénytermesztők forgalmazási, vásárlási és felhasználási engedély hiányában kizárólag a nem vényköteles (B) kategóriába sorolt növényvédő szerek és (C) kategóriába sorolt szoba- és balkonnövények, valamint házi kerti dísnövények ápolására engedélyezett készkiszerezésű növényvédő szerek, valamint növényvédő szernek nem minősülő növényvédelmi hatású termékek vásárlására és saját célú felhasználására lesznek jogosultak.

A növényorvosi vényköteles (A) kategóriába sorolt növényvédő szerek felhasználására pedig továbbra is csak engedéllyel rendelkező hivatásos felhasználóknak lesz lehetősége.

Cél:

Növényvédő szer felhasználását, kijuttatását a kategóriájának megfelelő képzettséggel és ismerettel rendelkező személy végezze. A hivatásos és az amatőr felhasználók megfelelő képzése, tájékoztatása annak érdekében, hogy a megfelelő időben az arra legalkalmasabb eszközzel (kémiai, biológiai, agrotechnikai) védekezzenek a károsítók ellen.

Szükséges intézkedés:

- A növényvédő szerek új kategóriarendszerének megfelelő szabályozás kialakítása, a jelenleg hatályos jogszabályok módosítása.
- Az hivatásos és az amatőr (vagyis a lakosság) növényvédő szer felhasználók minél szélesebb körű tájékoztatása a helyes növényvédelmi gyakorlatról.
- Növényvédő szer göngyöleg (hulladék) kezelésének ellenőrzése a termelőnél.
- A megfelelő növényvédő szer felhasználás valamint a jogszabályi előírások betartásának ellenőrzése termőhelyen és telephelyen, valamint mintavétel növényvédőszer-maradék vizsgálat céljából.

Mutatók:

- Az értékesített növényvédő szerek mennyisége.
- Az értékesített nem vénköteles növényvédő szerek mennyisége (ár, liter, darab, hatóanyag/liter), az összes növényvédő szerhez viszonyított aránya.
- A hivatásos felhasználóknál végzett hatósági ellenőrzések során tapasztalt szabálytalanságok száma
- Tájékoztató anyagok az amatőr felhasználóknak a problémás termékcsoportokkal, károsítókkal kapcsolatban a megelőzés és a nem vegyszeres megoldások bemutatásával.
- A lakosság körében bekövetkezett, növényvédő-szer okozta mérgezéses esetek száma.
- A belterületeken, zártkertekben az amatőr felhasználók által végzett permetezések során történő növényvédő szer elsodródásos esetek száma.

5.3.1. A kijuttatókat érő expozíció csökkentése

A növényvédő szerek forgalomba hozatali és felhasználási engedélyeiben (és a növényvédő szer címkéjén) kockázatbecslésre alapozott személyi védőfelszerelést kell előírni, olyan egységes formában, amely a felhasználó számára érthető és az adott eszközt könnyen beazonosíthatóvá teszi. Ez biztosítja, hogy mind a felhasználó (a növényvédő szerekkel dolgozó), mind az eszközöket értékesítő (védőeszköz kereskedő) ismerje és megismerje a szükséges védőeszközöket. Ha a munka során több, eltérő kémiai készítményt használnak és több, különféle védelmi szintű védőeszközre lenne szükség, mindig a magasabb szintű védelmet biztosító eszközt kell használni.

Az előírt védőfelszerelés használatát széles körűen kell ellenőrizni (a munkavégzés alatt, illetve a tárolás során), a képzéseken, továbbképzéseken ki kell térni a szakszerű használat ismertetésére. Ezáltal érhető el a védőeszközök viselésének általánossá válása, amelyek szakszerű és ergonomikus használatával az elfogadhatatlan mértékű foglalkozási eredetű növényvédő szer-terhelés kizárható.

Cél:

A növényvédő szert használó (előkészítő, kijuttató) személyek foglalkozási kémiai terhelésének minimális szintre (egészségkárosodást nem okozó) történő csökkentése. A védőeszközök viselésének általánossá válása, azok szakszerű és ergonomikus használatával a foglalkozási eredetű növényvédő szerek okozta egészségkárosodás kizárása.

Intézkedés:

- A növényvédőszeres-kezelés során használható és használandó egyéni védőfelszerelések tipizálása,
- Az előírt védőfelszerelések használatát széles körűen kell ellenőrizni a növényvédő szer tárolás és a növényvédelmi munkálatok során,
- A védőeszközök beszerzési lehetőségeit és szakszerű alkalmazását a képzéseken továbbképzéseken kell ismertetni.
- Az egyéni védőfelszerelések használatáról, megfelelő képzés és oktatás kidolgozása szükséges.

- A növényvédő szer expozícióból eredő mérgezési esetek feltérképezésére, és dokumentálására monitoring rendszert kell működtetni.
- A forgalomban levő növényvédő szerek engedélyének felülvizsgálata és az új növényvédő szerek engedélyezési eljárása során korszerűbb expozíció becslési modellek használatát kell bevezetni. Az új modellek pontosabb kockázatbecslést tesznek lehetővé. A forgalomban levő növényvédő szerek engedélyének felülvizsgálata és az új növényvédő szerek engedélyezési eljárása során be kell vezetni a helyi lakos (felnőtt, gyermek) egészségkockázatának becslését.
- Tájékoztató füzet összeállítása a helyes növényvédő szer felhasználási gyakorlatról a lakosság számára. A tájékoztató füzetet ingyenesen hozzáférhetővé kell tenni (pl növényvédő szert árusító üzletekben).
- Ismeretterjesztő előadások, bemutatók tartása a helyes növényvédő szer felhasználási gyakorlatról (falugazdásznál, gazdaboltokban, kertbarát klubokban, stb).

Mutatók

- A foglalkozási eredetű növényvédő szer mérgezési esetek száma.
- Az ellenőrzések során tapasztalt szabálytalanságok száma.

5.3.2. Légi növényvédelemi tevékenység

A 2009/128/EK irányelv a 9 cikk. (2) bekezdésben megfogalmazott feltételekkel, lehetőséget biztosít a tagállamoknak a légi növényvédelemi tevékenység nemzeti engedélyezésére kockázatsökkentő korlátozások maradéktalan betartása mellett, abban az esetben, ha az adott növényegészségügyi probléma más módon nem oldható meg. A légi növényvédelem Magyarországon több évtizedes múltra tekint vissza szigorú szabályozás és feltételrendszer keretei között. A magyar mezőgazdaság szerkezetét, a hazai domborzati és időjárási viszonyait, valamint az időről-időre jelentkező rendkívüli növényegészségügyi helyzet kialakulásának veszélyét figyelembe véve indokolt a légi növényvédelemi tevékenység lehetőségének fenntartása az adott feltételrendszer keretei között.

A hatályos előírások szerint légi növényvédelemi tevékenység csak felsőfokú növényvédelmi képesítéssel rendelkező személy felügyelete mellett, légi kijuttatásra engedélyezett növényvédő szerrel végezhető. A tevékenység hatósági engedélyhez kötött, a kiadott engedélyekről a hatóság nyilvántartást vezet.

Cél: Légi növényvédelmi tevékenység során a növényvédőszer-elsodródásból eredő kockázatok csökkentése.

Szükséges intézkedés:

- Légi kijuttatásra szóló engedélyokiratok egységes felülvizsgálata kockázatbecslés alapján.
- A légi kezelések engedélyezésének nyilvánossá tétele.

- A légi növényvédelemről szóló jogszabályban és az engedélyokiratokban előírt elsodródást gátló eszközök és egyéb kockázatcsökkentő intézkedések betartásának ellenőrzése.

Mutatók:

- A légi permetezés során növényvédőszer-elsodródásból eredő káresetek száma.
- Kiadott légi engedélyek száma.

5.3.3. Információgyűjtés a növényvédelmi gyakorlatról

A növényvédőszer-felhasználás adatainak nyilvántartásáról a növényvédő szerekre vonatkozó statisztikákról szóló 1185/2009/EK rendelet alapján, kötelező jelentést küldeni. Ezen rendelet II. mellékletének előírásai szerint meghatározott adatokat egyes kiválasztott növényeken alkalmazott növényvédő szerekben található – a rendelet III. mellékletében felsorolt – hatóanyagok vonatkozásában kell megadni.

A fent nevezett rendeletnek megfelelő adatszolgáltatás érdekében a növényvédő szerek kijuttatásának adatait úgy célszerű összegyűjteni, hogy az a lehető legköltséghatékonyabb legyen, és ne okozzon felesleges adminisztratív terheket az adatszolgáltatóknak. Ezt legegyszerűbben úgy lehet megvalósítani, ha a már meglévő adatbázisokban szereplő növényvédőszer-felhasználóktól történik a megfelelő adatok begyűjtése.

Jelenleg Magyarországon a növényi terméket előállítók nagyjából 90 %-a szerepel az Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) adatbázisában. Továbbá az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) támogatásban részesülő termelők (mintegy 13 ezer ügyfél) jelenleg is kötelesek minden évben a növényvédő szer felhasználásukat igazoló permetezési naplót elektronikus adatszolgáltatás keretében az Nemzeti Élelmiszerlánc Biztonsági Hivatal, Növény-, Talaj-, és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatósága részére megküldeni.

A két adatbázis együttes felhasználásával, a szakmai köztestületek bevonásával, előre meghatározott kritériumoknak megfelelő termelők közül, egy előre meghatározott módszertan alapján, egy reprezentatív (megfelelő területi eloszlású, elhelyezkedésű, megfelelő területmérettel rendelkező) sokaságot kell kiválasztani adatszolgáltatóknak. Az adatszolgáltatók körét úgy kell meghatározni, hogy a növényvédőszer-felhasználási adataikból megfelelő statisztikai becslési eljárást alkalmazva, Magyarország teljes növényvédő szer felhasználása modellezhető legyen, a meghatározó növénykultúrák (őszi búza, kukorica, napraforgó, repce, szőlő, alma) vonatkozásában.

A termelők adatszolgáltatási kötelezettsége folytán benyújtott adatait a rendszerben név nélkül kell kezelni, ugyanakkor biztosítani kell az adatok megyei szinten történő tárolását a növényvédő szerek beavatkozások értékeléséhez.

Az így kapott adatok a környezeti monitoring eredményekkel együtt biztosítják a szükséges intézkedések megalapozását, és a Nemzeti Cselekvési Tervben meghatározott intézkedések hatékonyságának ellenőrzését. Az adatok kiértékelése alapján meg kell vizsgálni azokat a fejlesztési lehetőségeket, melyek a problémák megoldásában segítségre lehetnek és azok a szaktanácsadók bevonásával széles körben terjeszthetők.

Cél:

Magyarország növényvédőszer-felhasználási adatainak nyilvántartása.

Szükséges Intézkedés:

- A növényvédelmi tevékenységről szóló jogszabály módosítása arra vonatkozóan, hogy a hatóság által megkeresett ügyfél köteles ilyen jellegű adatot szolgáltatni.
- Az adatgyűjtésben érintett állam- és szakigazgatási szervek közötti együttműködési megállapodás kialakítása, az adatbázisból megszerezhető információk felhasználására.
- A feladat kivitelezése érdekében, szakértők bevonásával, a növényvédő szerekre vonatkozó statisztikákról szóló 1185/2009/EK rendelet II. mellékletében meghatározott irányoknak megfelelő szűrési feltételek kidolgozása, amelyek segítségével kiválaszthatók az adatszolgáltatók.
- Adatközlési rendszer kiépítése.

Mutatók:

- A 6 indikátor kultúrában kijuttatott növényvédő szerek típusa, hatóanyaga, mennyisége.
- A növényvédelmi gyakorlatot bemutató adatsorok/statisztikák.

5.3.4. Magyarországi ökológiai viszonyoknak megfelelő helyes mezőgazdasági gyakorlat alkalmazása

A növénytermesztés szakszerű termesztési gyakorlatának a tábla domborzati és talajadottságai szerint történő megválasztása (pl. minimumművelés, talajművelés, talaj tápanyag tartalmához igazított tápanyagellátás, természetes, illetve vetett és művelt puffer sávok beiktatása, nem cél-szervezetek élőhely és táplálék biztosítása puffersávokkal, vetésváltás alkalmazása) önmagában is elősegíti a növényvédő szer felhasználás környezeti kockázatának, csökkentését.

A helyes mezőgazdasági gyakorlat széles körű elterjesztése, mely magában foglalja mindazon növénytermesztési technológiai eljárásokat, melyekkel a növényvédő szeres beavatkozások száma tovább csökkenthető. Ilyen eljárások közé sorolható:

- Rezisztens fajták termesztése a termőterület adottságainak figyelembevételével.
- Hasznos élő szervezetek felszaporodásának biztosítása vetett és művelt szegélyek létesítésével.
- A helyi adottságoknak megfelelő talajművelés kialakítása (pl. minimumművelés az erózióknak kitett területeken).
- A környezeti és tájszerkezeti elemekhez kapcsolódó vetésszerkezet, betegség-ellenálló tájfajták, vetésváltás/vetésváltás, művelés módok, fajtaválaszték kialakítása.
- A növény igényeihez és a tábla talajvizsgálattal megállapított tápanyag szintjéhez igazodó harmonikus tápanyag-gazdálkodás.

Cél:

A helyes mezőgazdasági gyakorlat általánossá tétele.

Szükséges intézkedés:

- Kistájegységi szintekre kell kidolgozni azokat az eljárásokat, melyekkel az integrált növénytermesztéshez kapcsolódva a helyes mezőgazdasági gyakorlat az adott térben bevezethető, a fajta, hibrid és művelésmód kistájegységi kísérletek üzemi szintű beállításával és értékelésével (szakmai szervezetek, intézmények bevonásával).
- Ajánlati fajtajegyzék elkészítése.
- Fémzárolt vetőmag, ellenőrzött szaporítóanyag használata.
- A biztonságos vetőmag csávázás érdekében a rovarölő szeres csávázás esetén a meghatározott leporlási határértékek betartása.
- Fémzárolt vetőmag csomagoláson a csávázott vetőmag biztonságos vetésére vonatkozó előírások feltüntetése, a növénytermesztők ezzel kapcsolatos képzése.
- Csávázott vetőmag – különös tekintettel a rovarölő szerrel csávázott mag - vetésére vonatkozó kockázat csökkentő előírások betartása (pl.: deflektor alkalmazása a pneumatikus vetőgépeken).

Mutatók:

- A helyes mezőgazdasági gyakorlatot, környezettudatos technológiát alkalmazó termelők száma.
- A helyes mezőgazdasági gyakorlatot, környezettudatos technológiával termesztett kultúrák területe (ha), illetve részaránya.

5.3.5. Integrált növénytermesztési technológia kétszintű bevezetése

Napjainkban az emberek élelmiszer fogyasztási szokásai jelentős változáson mennek keresztül. Az integrált gazdálkodás megteremti az összhangot az emberi egészség megóvása, a minőségi élelmiszerek előállítása, a környezet védelme, és megőrzése között.

Az integrált gazdálkodás egy olyan összehangolt, komoly szaktudást igénylő termesztési technológia, amely a termőhely megválasztásától egészen a fogyasztásig terjed. Ezt a teljes élelmiszerláncon átívelő komplexitást talán a legjobban egy elterjedt EU-s kifejezés tükrözi, a „termőföldtől az asztalig”, amely egyúttal a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal mottója is.

A fentiek alapján az integrált gazdálkodás szabályozási kereteinek megteremtése a fenntartható mezőgazdaság alapja Magyarországon is. Ennek a célkitűzésnek meghatározó eleme a peszticidek fenntartható használatáról szóló 2009/128/EK irányelv előírása mely szerint 2014. január 01-től kötelezően be kell tartani minden gazdálkodónak az integrált növényvédelemre (IPM) vonatkozó külön jogszabályban meghatározott előírásokat.

Az integrált gazdálkodás elterjesztéséhez, tekintettel az integrált növényvédelem kötelező bevezetéséhez, több szintű termesztéstechnológiai változás szükséges:

- integrált növényvédelemre vonatkozó kötelező előírások betartása a 2009/128/EK irányelvnek megfelelően 2014. január 01-től;

- védjeggyel igazolt integrált gazdálkodás feltételeinek betartása a vonatkozó jogszabálynak megfelelően.

Az Irányelv alapján bevezetendő integrált növényvédelemre vonatkozó kötelező előírásokat a 43/2010 FVM rendelet alapvető növényvédelmi kötelezettségként fogalmazza meg. A fogyasztási igények és a piaci viszonyok megváltozása szükségessé teszi egy olyan védjeggyel igazolt integrált gazdálkodás bevezetését, amely teljesítése kimagasló szakmai színvonalon lehetséges, emiatt csak önkéntes rendszerben valósítható meg. Ennek a rendszernek az elemei:

- Területmegválasztás és az adott termőhelyen eredménnyel termeszthető növények okszerű megválasztása.
- Megalapozott vetésváltás: az egymást követő kultúrák betegségei, kártevői, gyomviszonyai eltérőek legyenek. Fontos az elővetemény érték és az újvetés idejének szem előtt tartása is.
- Fajtaválasztás: adott termőhelyhez, termesztéstechnológiához, termesztési célhoz legalkalmasabb fajta kiválasztása.
- Egészséges, ellenőrzött szaporítóanyag felhasználás.
- Agrotechnikai növényvédelem:
 - Talajművelés: az okszerű talajművelés nem csak optimális feltételeket biztosít a növény fejlődéséhez, de hozzájárul a fertőzési nyomás csökkentéséhez is (növényi maradványok beforgatásával nem tud áttelelni a kórokozó, a tarlóhántással, tarlóápolással a talaj gyommagkészlete csökkenthető).
 - Tápanyagellátás: a szakszerű tápanyagellátás következtében a növény jobban ellenáll a károsítóknak.
 - Vetés: a megfelelően megválasztott vetés ideje és módja meghatározó a növény fejlődése során.
 - Telepítés irányának megválasztásakor eleget kell tenni a talajvédő termőföldhasználat szabályainak
 - Ültetvények esetében metszés: nem csak a termőegyensúly beállítása a cél, de számos növényvédelmi hatása is van (fertőzött részek eltávolítása, a szellős koronában kevésbé fertőzőképesek a kórokozók stb.).
 - öntözés, energiatakarékos öntözési módszerekkel a talajszerkezet óvása érdekében (figyelemmel a víz minőségére, az öntözés időpontjára és időtartamára).
- Növényvédelmi előrejelzés (növényi károsítók rendszeres megfigyelése, csapdázása, időjárási adatok mérése, adatok rögzítése, azok felhasználása a védekezés szükségességének az eldöntésekor stb.).
- A védekezési módszer kiválasztása, a védekezés pontos időzítése.
- Mechanikai növényvédelem: pl. kapálás, kéregkaparás.
- Fizikai növényvédelmi eljárások: pl. talajgőzölés.
- Biológiai növényvédelem: károsítók természetes ellenségeinek ok- és célszerű alkalmazása. Ezen lehetőség mind szélesebb körben való alkalmazása kívánatos, a környezetre, már meglévő ökoszisztémára gyakorolt hatásuk vizsgálatát követően.

- Kémiai növényvédelem: A fent felsorolt lehetőségek kihasználása mellett is szükségzerű lehet a térben és időben célzott módon, előrejelzésen alapuló növényvédő szeres beavatkozás.
- Növényvédő szeres védekezés esetén a környezetet a legkevésbé terhelő növényvédő szerek alkalmazása, megfelelő eszközzel végzett kijuttatás, a károsítóban kialakuló rezisztencia megakadályozása, késleltetése, a hatás ellenőrzése (megfigyelések rögzítése).
- A nem cél- szervezetek számára búvó-, táplálkozási- és szaporodási helyet biztosító ökológiai folyosók, erdősávok, cserje- és facsoportok kialakítása, és az itt megtelepedett hasznos élő szervezetek kiemelt védelme.
- Beporzó rovarok számának megőrzése, illetve növelése érdekében a beporzó rovarok számára vonzó virágzó növényekkel vetett és karbantartott sávok kialakítása a szántóterületek szélén az egyes táblák között.
- Vízparti vegetációs védősávok optimális kialakítása (szélesség, növénytársulások) és fenntartása a növényvédő szerek használatából adódó szennyeződések megakadályozása céljából.
- Betakarítás, tárolás szakszerű végrehajtása (időpontjának, módjának meghatározása, tekintettel a várakozási időkre).
- A munkálatok során a pontszerű talaj és vízszennyezések megakadályozása.
- Hulladék kezelése (a természetstechnológia során keletkező hulladékok szakszerű kezelése, ártalmatlanítása).

Az integrált gazdálkodás, integrált növényvédelem rendkívül összetett, a természetstechnológia valamennyi elemét rendszerbe foglalva alkalmazza, ezért ennek bevezetése és alkalmazása magasan kvalifikált szakemberek igénybevételével valósítható meg. Mindezek miatt szükséges, hogy jogszabály írja elő növényorvos alkalmazásának kötelezettségét, azaz a növényvédelmi szakirányítást kizárólag felsőfokú növényvédelmi végzettséggel rendelkező szakemberrel kötött írásbeli szerződés útján lehet biztosítani.

A szakirányító kötelező alkalmazásának következtében:

- Az integrált technológia eredményességének alapja a nagyobb szaktudás, melynek következtében mérhetően csökken a felhasznált növényvédő szerek mennyisége, csökken a környezet növényvédőszer-terhelése.
- Az okszerű integrált növényvédelemben részesített kultúra magasabb minőségű terményt eredményez.
- A növényvédelmi szakirányítók feladatai kibővülnek: a növényvédő szerekhez való hozzájárulás és szakszerű felhasználás biztosításán túl a növényvédelmi tevékenységet integrált rendszerbe foglalva kell irányítani.

Az integrált növényvédelemhez kapcsolódó szaktudást az alábbiak szerint lehetséges biztosítani:

- megfelelő színvonalú felsőfokú növényvédelmi képzés,
- növényvédelmi szakirányítók 5 éves továbbképzése,
- a termelők részére előírt növényvédelmi alap- és továbbképzések.

A szükséges növényvédő szerek védekezést előrejelzésre kell alapozni. Üzemi szinten, a károsítók előrejelzése nélkülözhetetlen a védekezés szükségességének valamint a hatásos védekezés optimális időpontjának meghatározásához. Ez tulajdonképpen a kórokozók fertőzésökológiai feltételeinek, illetve a kártevők fejlődésmenetének, a kritikus fejlődési fokozat egyedszámának a növényállományban végzett vizsgálatát, felmérését jelenti. A károsítókat megfelelő módszerekkel és rendelkezésre álló eszközökkel folyamatosan figyelni kell. A megfelelő eszközök közé tartoznak a helyszínen végzett megfigyelések, valamint tudományosan megalapozott előrejelzési és korai diagnosztikai rendszerek, továbbá igénybe kell venni a szakmailag képesített tanácsadók javaslatát.

A területi alapon egymásra épülő előrejelzési rendszerekből, országos lefedettséggel működő integrált előrejelzési rendszert kell kialakítani. Ennek kiépítése és üzemeltetése a jogszabályoknak megfelelően a Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara szervezetében, szaktudásának felhasználásával valósítható meg.

Az egyes kultúrákhoz kapcsolódó integrált technológiákat egységes sablon alapján ki kell dolgozni, folyamatosan felül kell vizsgálni és aktualizálni kell, továbbá elérhetővé kell tenni a gazdálkodók számára.

Cél:

Egy egységes, a környezet- és az egészség védelmét maximálisan szem előtt tartó, jövedelmezőséget biztosító, a biológiai sokféleséget és a természeti erőforrásokat megőrző, kiváló minőségű, egészséges termékeket előállító integrált gazdálkodási rendszer kidolgozása és elterjesztése. Ezen integrált szemléletű gazdálkodás elterjesztése hozzájárul:

- a szakszerű növényvédőszer-használat révén, az élelmiszer-biztonsághoz, az emberi egészség és a környezet védelméhez,
- az egészséges és biztonságos növényi termékek előállításához (, alacsonyabb növényvédőszer-maradék érték, kevesebb hatóanyag a terményekben),
- a környezet terhelés csökkentéséhez (különösen a felszín alatti vizek, a felszíni vizek és a talaj védelme),
- a biológiai sokféleség megőrzéséhez,
- a fogyasztók a hazai előállítású növényi terményekbe vetett bizalmának erősödéséhez.

Szükséges intézkedés:

- integrált termesztéstechnológiai és növényvédelmi útmutató kidolgozása,
- növényvédelmi előrejelzésre alapozott védekezési gyakorlat általánossá tétele,
- a nem kémiai védekezési megoldások és a biológiai védekezési módszerek ösztönzése,
- a védjeggyel igazolt integrált gazdálkodás bevezetése,
- ismeretterjesztő anyagok készítése a termelők és a fogyasztók részére médián keresztül történő közlése, a minőséget, az élelmiszer-biztonságot, a nyomon követhetőséget garantáló védjegy széleskörű megismertetése érdekében,
- a gazdálkodók szakismeretének rendszeres fejlesztése (tanfolyamok, továbbképzések, elektronikus és nyomtatott média),
- az integrált növénytermesztési technológiákat bemutató mintagazdaságok létrehozása, bemutatók szervezése és képzési rendszerbe illesztése,

- az integrált termelést népszerűsítő kampányok támogatása.

Mutatók:

- A védjeggyel igazolt integrált gazdálkodást folytatók száma, és az általuk művelt terület nagysága, részaránya.
- Szakmai kiadványok, ismeretterjesztő anyagok és publikációk, képzések száma.
- A növényvédőszer-használat változása, csökkenése.

5.3.6. Ökológiai gazdálkodás

Az ökológiai gazdálkodás a Föld összes gazdálkodási rendszerei közül a leginkább környezetkímélő, ezért térnyerése nagymértékben hozzájárulhat Magyarországon a növényvédő szerek fenntartható használatához, különös tekintettel a fokozott környezeti érzékenységgű területeken folytatott gazdálkodás esetében.

„A kellő támogatás- és szabályozáspolitikai ösztönzés, fizetőképes hazai kereslet és fogyasztói hozzáállás, továbbá export-marketing hiányában Magyarország eddig nem használta ki kellő mértékben az ökológiai gazdálkodásban rejlő lehetőségeit. Az európai tendenciákkal ellentétes módon, Magyarországon nem nőtt megfelelő mértékben az ellenőrzött ökológiai gazdálkodás alá vont területek nagysága, az mindössze a mezőgazdasági terület 2%-a. Kedvezőek ugyanakkor az ökológiai és egyéb adottságok (jogszabályi háttér, GMO-mentesség, tájfajták, őshonos fajták, erős ellenőrzési-tanúsítási rendszer) az ökológiai gazdálkodáshoz. Ma már hazánkban is egyre több, az ökológiai gazdálkodást segítő technológiai módszer áll rendelkezésre. Az ökológiai gazdálkodás nagyobb élőlomb-igénye növeli a foglalkoztatottságot, kiválóan alkalmas a családi gazdaságokban történő megvalósítására, a biotermékek fogyasztása az ehhez kapcsolódó ismeretek révén is javíthat a magyar népesség rossz általános egészségi állapotán, és környezeti hatásai is kedvezőek (vízkészlet és termőföld jó állapotának megőrzése, az ökológiai egyensúly megőrzése, környezetterhelés mérséklése). Emellett kevésbé függ a külső, energiaigényes inputoktól.

Cél:

Az ökológiai gazdálkodásban részt vevő gazdálkodók, valamint az ökológiai gazdálkodásba bevont területek arányának növelése.

Stratégiai irányok és teendők

- A biológiai növényvédelmi módszerek terjedésének ösztönzése, többek között a jogi környezet megfelelő, annak sajátosságaihoz igazodó módosításával.
- Az ökológiai gazdálkodás versenyképességét és termékbiztonságát megalapozó tápanyag-gazdálkodási és növényvédelmi kutatások, fejlesztések és innovációk támogatása.
- A már rendelkezésre álló, ökológiai gazdálkodást segítő technológiai módszerek szélesebb körben való megismertetése, széleskörű ismeretterjesztés.

Szükséges intézkedések:

Az ökológiai gazdálkodás a fenntarthatóság kiemelkedően fontos eleme hazánkban a fokozott környezeti érzékenységgű területeken folytatott gazdálkodás miatt. Terjesztésének és fejlesztésének eszközei:

Ökológiai gazdálkodás támogatása

- Egyszerű és világos előírások kidolgozása az ökológiai gazdálkodás támogatásainak feltételeiről.
- Szakszerű és jogszerű ellenőrzési rendszer fenntartása.

Az ökológiai gazdálkodás megismertetése és terjesztése:

- Növény- és vetésforgó specifikus ökológiai termesztési ajánlások kidolgozása, melyek bemutatják az agrotechnikai és előrejelzési, szignalizációs eszközöket, valamint a felmerülő növényvédelmi problémák esetén szükséges kezeléseket.
- Támogatott szaktanácsadási rendszer kiépítése az ökológiai gazdálkodásban már gyakorlattal rendelkező termelők bevonásával:
 - Agrotechnika növény-egészségügyi hatásának kiaknázása az ökológiai termesztésben
- Hatósági adatbázis létrehozása:
 - Az EU tagállamokban ökológiai gazdálkodásban alkalmazható növényvédő szerek listájának közreadása
 - Ökológiai gazdálkodásban használható növénykondicionáló és termésközelítő anyagok listájának közreadása
- Központi előrejelzési és/vagy szignalizációs rendszer kiépítése.
- Környezeti kockázatot csökkentő eljárások beemelése az ökológiai gazdálkodásba - biodiverzitás megőrzését, és a hasznos élő szervezetek védelmét szolgáló programok támogatása (pl. nem művelt szegélyek és sávok, beporzó rovarok táplálkozását segítő szegélynövények vetése).

Ökológiai gazdálkodásban használható növényvédő szerek engedélyezésének hatósági támogatása

- EU ökológiai rendelet (889/2008/EK II. melléklet) pozitív listájának bővítése nemzeti kezdeményezéssel.
- Ökológiai gazdálkodásban használható növényvédő szerek kiskultúrás kiterjesztése gyorsított eljárással.
- EU tagállamokban engedélyezett ökológiai gazdálkodásban használható növényvédő szerek engedélyezése kölcsönös elismerés alapján.

Mutatók:

- Ökológiai gazdálkodást folytatók száma.
- Ökológiai gazdálkodásba vont területek nagysága, jellemzői, kultúrák.
- Ökológiai termékek piaci részesedése.
- Ökológiai gazdálkodásban engedélyezett növényvédő szerek/hatóanyagok száma.

5.4. A növényvédőszer-használat környezeti hatásai

5.4.1. Növényvédelmi szempontból kiemelkedő kockázatú területek

A növényvédő szeres kezelések kockázatának csökkentése érdekében különös intézkedéseket kell bevezetni a környezeti szempontból kiemelt érzékenységgű területeken. Kiemelt érzékenységgű területnek tekintendő:

- speciális környezeti adottságú területek (pl. vízbázisok, drénezett talajok, karsztos területek);
- felszíni vizek környezete;
- közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, állat- és növényfajaink védelmében kijelölt területek (pl. NATURA 2000, hazai védett területek);
- erdőterületek;
- lakóterületek, közparkok, kiránduló területek közelsége;
- talajerózióknak kitett területek, az átlagosnál csapadékosabb országrészek.

Cél:

Kiemelt érzékenységgű területeken speciális növényvédelmi technológia kidolgozása és alkalmazása.

Intézkedések:

- Területek kijelölése: növényvédelmi, környezeti kockázati modellek és GIS adatok alkalmazása.
- Regionális tanácsadás fejlesztése (Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara)
- Növényvédő szer lemosódás és a talajerózió megakadályozására talajkímélő művelési mód és/vagy növényi szegélyek kialakítása (elterjesztése)
- Környezeti elemek (felszíni vizek, talajvíz) és ivóvíz folyamatos monitorozása, a rendszeresen megjelenő szennyezőkre és a nagy mennyiségben felhasznált hatóanyagokra nézve – ezen adatok elemzése és közzététele, szükség esetén intézkedések elrendelése
- Engedélyokiratokban előírt kockázatcsökkentő intézkedések betartásának ellenőrzése, különös tekintettel az ivóvíz bázisok gyűjtőterületein
- Lakott területek növényvédelmére kis kockázatú növényvédő szerek alkalmazásának ösztönzése

Mutató:

- Felszíni vizek, ivóvíz szennyezettsége.

5.4.2. A fel nem használt növényvédő szerek maradványaiból és a csomagolóanyagokból származó hulladékok által okozott környezetszennyezés csökkentése

Magyarországon évente mintegy 1.900-2.000 tonna, növényvédő szerrel szennyezett csomagolóeszköz, zömében műanyag kanna (70%), továbbá szennyezett papírzsák (20%), társított hulladék (10%) és minimális üveghulladék képződik. A növényvédő szerrel

szennyezett csomagolóanyagok, göngyölegek begyűjtése és ártalmatlanítása a vonatkozó jogszabályban meghatározottak szerint - a növényvédő szereket gyártók/elsődlegesen forgalmazók finanszírozásával - non profit társaság által szervezeten, zárt rendszerben működik. A történelmi, lejárt szavatosságú növényvédő szerek mennyisége az utóbbi években - részben a korábbi években meghirdetett begyűjtési akcióknak köszönhetően - csökkent, de a begyűjtésre eddig nem került növényvédőszer-hulladék még mindig jelentős környezeti és egészségi kockázatot jelent. Az akciók folytatásával a történelmi növényvédőszer-hulladékokból származó kockázat felszámolható lesz, ezzel a probléma végérvényesen megoldható. Újratermelődésük gazdasági és adminisztratív okok (a növényvédő szerek magas ára, az EU-s felülvizsgálati program során kivonásra kerülő hatóanyagok felhasználásának tervezhető határideje, raktározási előírások, technológiában történő ártalmatlanítás) miatt nem várható.

Cél: A növényvédő szerrel szennyezett csomagolóanyagok, göngyölegek begyűjtési arányának érdemi növelése, továbbá a termelőnél esetlegesen megmaradó növényvédő szer készletek környezetre biztonságos ártalmatlanítása.

A csomagolásról és a csomagolási hulladékról szóló EU-irányelv, illetve azt harmonizáló hazai csomagolási rendelet szerint 2012-ben el kell érni, hogy az évente forgalomba hozott csomagolás tömegének legalább 60%-a hasznosításra, ezen belül legalább 55%-a anyagában feldolgozásra kerüljön. Az általános kötelezettség természetesen a növényvédőszer-csomagolásokra is kiterjed. A növényvédő szerrel (potenciálisan) szennyezett csomagolási hulladék kezelése azonban az általános kezeléstől eltérően, elkülönítetten kell, hogy történjen. Ez esetben a 60%-os hasznosítás biztonságos teljesítése alapvetően csak veszélyeshulladék-égető műben, energiahasznosítással valósulhat meg, anyagában hasznosítás legfeljebb a garantáltan nem szennyezett, elkülönített másodlagos vagy harmadlagos csomagolásnál, illetve az égetési maradékból elkülönített fémeknél jöhet szóba.

Szükséges intézkedés:

- A növényvédő szerrel szennyezett csomagolóeszköz-hulladékok kezeléséről szóló 103/2003. (IX. 11.) FVM rendelet módosítása az új hulladékgazdálkodási törvénynek megfelelően.
- Növényvédő szer maradványokból és csomagolóanyagaiból származó veszélyek csökkentése érdekében hozandó intézkedések:
 - A történelmi növényvédő szer hulladékok végleges felszámolására, begyűjtési akciók megszervezése azokban a megyékben, amelyek kimaradtak a korábbi akciókból. A begyűjtés/ártalmatlanítás költségeinek meghatározott részét állami forrás biztosítja. Az akciók után fokozott hatósági ellenőrzések végrehajtása az érintett megyékben.
 - A begyűjtött szennyezett csomagolóanyag és lejárt növényvédő szer csak veszélyes hulladék égetőkben kerülhet ártalmatlanításra/hasznosításra.
 - A növényvédő szerrel szennyezett csomagolóanyagok, növényvédő szer és csávázott vetőmag göngyölegek gyűjtésének, szállításának, kezelésének, valamint a hulladékgazdálkodási létesítmények és berendezések üzemeltetésének fokozott ellenőrzése.

- Nemzeti hatóságok (környezetvédelmi, növényvédelmi) együttműködésének erősítése a szakmai munkában, a hatósági ellenőrzésekben.
- Időszakos közös hatósági ellenőrzések a történelmi növényvédő szer hulladék készletek felderítésére.
- A termelői kör folyamatos és hatékony tájékoztatása egyrészt a kiürült szennyezett göngyölegek kezelésének és begyűjtésének szabályos módjára, valamint az esetlegesen megmaradó növényvédő szer környezeti veszélyt nem jelentő (technológiában történő) ártalmatlanítására vonatkozóan.
- A közvélemény folyamatos és hatékony tájékoztatása a kiürült növényvédő szeres göngyölegek más célra történő felhasználásából származó veszélyekről. A termelői kör és közvélemény tájékoztatásában – az azt eddig is végző non-profit társaság mellett - a növényvédőszer-forgalmazásban érintett szakmai érdekképviselők is részt vesznek.

Mutatók:

- Értékesített növényvédő szerek és csomagoló anyaguk mennyisége.
- Begyűjtési akciókkal érintett megyék száma.
- Felderített, de nem begyűjtött történelmi, lejárt szavatosságú növényvédő szerek mennyisége.
- Begyűjtött csomagolóanyag-hulladékok mennyisége, aránya.

5.4.3. A kijuttató berendezések hibájából, helytelen használatából adódó kockázatok csökkentése

A Magyarország területén jelenleg használatban lévő kijuttató berendezések, permetezőgépek műszaki színvonal és műszaki állapot tekintetében vegyes képet mutatnak. A vonatkozó jogszabályoknak megfelelően az új gépek (10-12 évnél fiatalabb) rendelkeznek forgalomba hozatali engedéllyel. Hazánkban illegális gépforgalmazás nem jellemző. A kijuttató berendezések rendszeres időközönként történő, hatósági jellegű felülvizsgálati rendszeréhez, a jogszabályi háttér rendelkezésre áll.

Cél: Az ellenőrzésre kötelezett növényvédelmi kijuttató berendezések időszakos felülvizsgálati rendszerének kialakítása, bevezetése, működtetése. A kijuttató berendezések magas színvonalú, növényvédő szer takarékos és biztonságos, a környezetet legkevésbé szennyező működését elősegítő szabályozási, pályázati, gazdasági környezet kialakítása.

Intézkedés:

A növényvédelmi kijuttató berendezések időszakos felülvizsgálati rendszerének kialakításával kapcsolatos intézkedések:

- A bevizsgálásra kötelezett termelői kör többszintű és hatékony tájékoztatása.
- Az időszakos felülvizsgálat rendszerének beindítása 2013. január 1-től kezdődően.
- Az időszakos felülvizsgálattal kapcsolatos további körülmény, javaslat:
 - minden 100 l, illetve annál nagyobb tartálytérfogató eszközre vonatkozóan,

- terjedjen ki és kerüljön kidolgozásra a légi- és vasúti kijuttató eszközökre is,
- fokozatos bevezetés (később 4 évente kötelező),
- egységes adatbázis létrehozása.

A kijuttató géppark általános állapotát javítandó további intézkedések:

- K+F pályázatok kiírásánál nagyobb gyakorisággal és hangsúllyal szerepeljen témaként a környezetkímélő technika/technológia fejlesztése.
- Célirányos géptámogatás környezetkímélő növényvédelmi technika beszerzésére.
- Támogatási rendszer kidolgozása a környezetkímélő technikai részmegoldások, átalakítások ösztönzésére (pl.: légbeszívásos fűvóka, légszák, növényérzékelő berendezés, közvetlen növényvédő szer beadagolás, GPS vezérlés, vetőgépeken leporlás megakadályozását szolgáló berendezés alkalmazása stb.).

Fenti intézkedések közül a kijuttató berendezések időszakos felülvizsgálata központi forrást igényel. A javasolt pályázati lehetőségek a rendelkezésre álló pályázati keretek terhére nevesíthetők, míg az oktatás/tájékoztató a témában érdekelt szakmai/érdekképviselői szervezetek illetve a bevizsgálást végző állomások bevonásával finanszírozható.

Mutatók:

- Az időszakos felülvizsgálaton részt vett gépek száma.

5.5. Illegális növényvédő szer használat, fekete technológiák felszámolása

5.5.1. Fekete technológiák visszaszorítása

Hazánkban az elmúlt évtizedben jelentős számú hatóanyag és ebből eredendően számos növényvédő szer került visszavonásra. Egyes kultúrák esetében az engedélyezett növényvédő szerek csökkenésével, illetve kiesésével szinte megoldhatatlanná vált az egyes kórokozók és kártevők elleni hatékony beavatkozás. Mivel azonban ezen károsítókat kártételi küszöb alatt tartása elengedhetetlen, így esetenként olyan növényvédő szerek és technológiák is alkalmazásra kerültek, melyek az adott kultúrában nem engedélyezettek, így az általuk képviselt humán és környezeti kockázat nem volt kiértékelve és elfogadva. A növénytermesztés és az élelmiszerbiztonság fenntartása érdekében a növényvédő szerek engedélyokirata pontosan tartalmazza a növényvédő szerek felhasználására vonatkozó előírásokat kultúránként.

Cél:

Célként kell megfogalmazni, hogy valamennyi hazánkban termesztett jelentősebb kultúra (fő és kiskultúrák) esetén engedélyezett védekezési lehetőségek álljanak a gazdálkodók rendelkezésére, amennyiben a nem növényvédő szeres megelőzési technológiákkal nem kezelhető a károsítók jelenléte. Engedélyezett technológiák rendelkezésre állása esetén a fekete/nem engedélyezett felhasználások száma csökkenni fog.

Várható eredmény: A tervezett intézkedések végrehajtásával a fekete technológiák aránya és mértéke visszaszorul, ezáltal csökken az emberi egészség károsodása és a környezet terhelése.

Intézkedések:

- A megoldásra váró technológiai problémák feltérképezése, figyelembe véve a megelőző nem növényvédő szerek kezeléseken alapuló technológiai lépéseket is.
- A kiskultúrák és a technológiai problémák felszámolására irányuló kérelmek átlátható, gyors és gördülékeny kezelése.
- A más tagállamokban kiadott engedélyek lehetőségek szerinti átvétele, engedélyokiratok kölcsönös elfogadása (zónaigrás).
- Kifogásolt szermaradék értékek nyomon követése engedélyezési oldalról („post-registration monitoring”).
- A permetezési naplók fokozott ellenőrzése, szükség esetén a megfelelő szankciók megtétele.
- A nem engedélyezett növényvédő szerek, illegális felhasználásának felderítése és szankcionálása.

Mutatók:

- Hatósági technológiai ellenőrzések száma.
- Értékelés a növényvédőszer-maradék vizsgálatok alapján, kifogásolt termékek aránya.
- Kiskultúrákban engedélyezett növényvédő szerek száma (kiterjesztések száma okiratmódosítások ill. újonnan kiadott okiratok száma).

5.5.2. Illegális növényvédő szerekkel történő szennyezés visszaszorítása

Az unión belül az áruk szabad áramlását kihasználva Európában nem engedélyezett növényvédő szerek jelennek meg. Az engedélyezett növényvédő szerek szakszerű, biztonságos felhasználását szigorú okirati előírások szabályozzák, míg az illegális növényvédő szerek alkalmazása komoly kockázattal jár az élelmiszerbiztonságra, a környezet és az emberi egészségre:

- az egészségügyi hatásukat nem vizsgálták, (az emberi szervezetre közvetlen méreghatásuk lehet, vagy a szervezetben káros anyagként akkumulálódhatnak, akár allergiát válthatnak ki) potenciálisan veszélyes és toxikus szennyezéseket, ellenőrizetlen melléktermékeket tartalmazhatnak, amelyek az alkalmazókra káros heveny vagy idült egészségi hatással lehetnek;
- a kivizsgálatlan szerek mérgeanyagai a környezetet rövidebb-hosszabb távon veszélyeztethetik, a környezeti elemekből az élelmiszerláncba is belekerülhetnek;
- a megvédendő termés károsodhat, vagy akár meg is semmisülhet;
- a termés nem fogyasztható, nem értékesíthető, azt teljes mértékben meg kell semmisíteni;
- a hamisított vagy illegális növényvédő szerek bizonytalan összetétele és azok tulajdonságai miatt a betakarított termés ismeretlen és kivizsgálatlan növényvédőszer-maradékokat, bomlástermékeket tartalmazhat és veszélyeztetheti a fogyasztók egészségét és a környezetet;
- a növényvédőszer-hamisítás a szervezet bűnözés része, nemzetbiztonsági kérdés is (pl. robbanékonyáguk miatt katasztrófa helyzet is kialakulhat);

- a hamisított növényvédő szerekért a gyártó nem vállal felelősséget, felhasználásához nem ad valódi szaktanácsot, nincs háttér szerviz;
- hamis növényvédő szer esetében nem ismert az ellenszer, ha mérgezés következik be;
- az adatvédelemhez, a szellemi tulajdonhoz való jog sérül a növényvédőszer-hamisítások miatt. Az ipar és általában a növényvédő szerek megítélése romlik, a termelés és az élelmiszerlánc biztonsága gyengül, ami akadályozza az innovációt és csökkenti a versenyképességet, a fogyasztói bizalmat. Ez hosszú távon igen komoly negatív társadalmi hatással és gazdasági kárral járhat. A feketekereskedelem jelentős károkat okoz az adóbevételek elmaradásával is.

A hamisítások növekvő tendenciájának megállítására, visszafordítására nemzetközi és hazai összefogás szükséges.

Magyarországon becslések szerint 2-3 % a hamisított és illegális növényvédő szerek aránya, ami feltételezett európai átlag (5-7 %) alatti. Fő motíváló tényezői keresleti oldalról a hektikus termelési és gazdasági környezetből fakadó fokozott árérzékenység, a még mindig alacsony jövedelmezőség és tőkehiány. Kínálati oldalon bátorítást adhatnak bizonyos termelői körök tájékozatlansága az esetlegesen fellépő veszélyek és kockázatok tekintetében.

Cél: Felelősséggel és rövid (2-3 éves) távlatban a jelenlegi szinten tartás a reálisan kitűzhető cél, közép- és hosszú távon – jól megválasztott, az alábbiakban részletezett eszközök következetes alkalmazása esetén – érdemi visszaszorításuk megvalósítható.

Szükséges intézkedés:

- Kiemelt ellenőrzés a hatóság részéről, az ellenőrzések/mintavételezések kockázatbecslésen alapuló megtervezése, koncentrálása, differenciálása.
- A helyszíni ellenőrzésen növényvédőszer-gyártók által önkéntesen biztosított gyorsesztek alkalmazása, elsősorban a gyakran használt, magas árkategóriájú növényvédő szereknél.
- Növényvédő szerek eredetiségét jelölő speciális anyagok ún. markerek használata a gyártási folyamatban, az információk titkos kezelése mellett a hatósági laboratóriumi munka biztosítása.
- Környezeti monitoring folyamatos értékelése.
- Növényvédő szer minőségellenőrző labor megfelelő készülékkel való felszerelése, kapacitásának bővítése.
- A felhasználók irányába történő sokszintű, hatékony, a felhasználási főszezon előtt és alatt folyamatosan működő tájékoztató kampány szervezése, melynek tartalmi elemei a hamis/kétes eredetű növényvédő szerekben rejlő kockázatok, árukladó jelek, elkerülés módja.
- Ingyenes bejelentési felület folyamatos működtetése a felmerült gyanús esetek felderítésére (internetes ügyfélszolgálat).
- Együttműködés a Nemzeti Adó- és Vámhatósággal (NAV), rendőrséggel a konkrét esetek kivizsgálásában.
- Szakmai érdekképviselők (kamarák, gyártók, kereskedők, termelők) szorosabb együttműködése e téren: közös rendezvények szervezése, kiadványok készítése.

Szoros és folyamatos kapcsolat kiépítése a Hamisítás Elleni Nemzeti Testülettel (HENT).

Mutatók:

- Hatósági ellenőrzések száma (gyártók, kiszerelők, forgalmazók).
- Gyorstesztek használatának száma hatósági ellenőrzésekben.

5.6. Fokozott hatósági ellenőrzés

5.6.1. A helyes növényvédelmi gyakorlat előírásainak megfelelő növényvédő szer használat fokozott ellenőrzése

A növényvédő szerek alkalmazására vonatkozó technológiai előírások betartása elengedhetetlen fontosságú a környezet- és emberi egészség védelmében. A növényvédelmi hatóság a termelőknél végzett telephelyi és termőhelyi technológiai ellenőrzések keretében vizsgálja, hogy a növényvédelmi tevékenység során betartották-e a jogszabályok és engedélyokiratok előírásait. Az ellenőrzések számának növelésével nagyobb odafigyelésre lehet ösztönözni, javítani lehet a termelők jogkövető magatartását a permetezések során.

Cél: Az irányelv által meghatározott követelmények teljesülése, a technológiai fegyelem javítása.

Szükséges intézkedés:

- adatgyűjtés a felhasznált növényvédő szerekről – „mintagazdaságok” kijelölése (Nem szükséges új rendszert kiépíteni, az agrárkörnyezet-gazdálkodási hatás-indikátor monitoringban résztvevő gazdaságok mintagazdaságként bevonhatóak lesznek.);
- a helyes és elégséges növényvédő szer használattal kapcsolatos szaktanácsadási tevékenység erősítése;
- kockázatelemzésen alapuló növényvédelmi hatósági monitoring rendszer bevezetése,
- éves jelentés publikálása a hatósági ellenőrzésekről – szerforgalmazás, szerfelhasználás;
- a felszíni vizek és a felszín alatti vizek növényvédőszer-maradék tartalmának ellenőrzését célzó monitoring rendszer fejlesztése;
- a termények növényvédő szer maradék tartalmának minimum szinten tartása;
- az engedélyokirat előírásainak megfelelő, helyes mezőgazdasági gyakorlat betartásának ellenőrzése.

Mutatók:

- Az országunkra legjellemzőbb kultúrákban felhasznált növényvédő szerek mennyisége és a kezelt terület nagysága.
- A felhasználó részére forgalmazott növényvédő szerek mennyisége.
- A hatósági ellenőrzések során tapasztalt szabálytalanságok száma

5.6.2. Hatósági Növényvédelmi Monitoring Program

A nem kívánt növényvédőszer-hatások a kockázat csökkentő korlátozásokat és előírásokat figyelmen kívül hagyó felhasználásokból adódnak. Az előírások betartásának ellenőrzésével és célzott monitorozással elérhető, hogy a növényvédő szer maradék a környezetben és a terményekben, ne haladja meg az előírt határértéket és minimálisra csökkenthető a növényvédő szer használatból eredő emberi egészség- és környezetkárosodás. A környezeti monitoring adatok a potenciális terhelés azonosítását és a megfelelő háttér-információk megszerzését teszik lehetővé, melyek alapján helyes intézkedések hozhatók.

A növényvédő szerek felhasználása az engedélyokiratban foglalt előírások, kockázat csökkentő korlátozások, és a “ Helyes mezőgazdasági gyakorlat” előírásainak betartásával biztonságos. A környezet és az emberi egészség megóvása érdekében ezen előírások és korlátozások betartásának fokozott ellenőrzése, és célzott monitoring rendszer működtetése szükséges. Kiemelt figyelmet kell fordítani a különösen aggályos hatóanyagokat tartalmazó növényvédő szerek használatának nyomon követésére.

Cél: Növényvédő szerek környezet és humán-egészségügyi kockázatának csökkentése, a növényvédőszer-hatóanyagok és bomlástermékeinek célzott monitorozása.

Szükséges intézkedés:

- A.** A már működő monitoring rendszerek felülvizsgálata, összehangolása, mintavételi helyek, adatgyűjtés ésszerűsítése.
- B.** A növényvédőszer-engedélyező hatóság honlapján azon növényvédő szerek listájának közzététele, melyek felhasználása szakképzettséghez kötött („Növényorvosi vényköteles növényvédő szerek”).
- C.** A Növényvédelmi Ellenőrző Hatóság Éves Növényvédelmi Vizsgálati Tervének kidolgozása, amelynek főbb elemei:
 - az engedélyköteles termék előírás szerű felhasználásnak ellenőrzése, a növényorvosi vényköteles növényvédő szerek használata esetében a megfelelő képzettséggel rendelkező szakember felügyelet meglétének ellenőrzése;
 - a növényorvosi vény használatának ellenőrzése;
 - a permetezési napló tényleges kezeléseknak megfelelő, pontos vezetésének ellenőrzése; a növényvédő szer használat optimalizálása;
 - az ismert szinergikus hatások figyelembevétele; az elővigyázatosság elvének szellemében az egy tenyészidőben végzett kezelésszám minimalizálása
 - a különösen aggályos hatóanyagokat tartalmazó növényvédő szerek előírás szerű használatának célzott ellenőrzése;
 - a biztonságos növényvédő szer felhasználás érdekében előírt kockázat csökkentő korlátozások és előírások betartásának ellenőrzése:
 - engedélyokirat előírásainak betartása
 - csávázó üzemekben a csávázási munkálatok biztonsági előírásainak és a csávázás minőségi előírásainak szigorú betartása, maximálisan elfogadható leporlási határértékek meghatározása;

- rovarölő növényvédő szerrel csávázott vetőmag vetésekor a leporlás elsodródásának megakadályozása deflektor alkalmazásával

D. A Növényvédelmi Ellenőrző Hatóság Növényvédelmi Monitoring Rendszert működtet az alábbi területeken:

- környezeti monitoring:
 - felszín alatti víz monitoring;
 - ivóvíz vizsgálat (intenzív szerhasználat időszakaiban, parti szűrésű kutak esetén);
 - talajvizsgálat;
 - felszíni víz monitoring
- növényi termékek, méhek, méz és méhészeti termékek szermaradék monitoring különös tekintettel a rendszeresen szennyezett termékekre
 - hazai és nem hazai növényi termékek:
 1. friss zöldség, gyümölcs;
 2. feldolgozott növényi termékek;
 3. gabonafélék;
 4. bébi étel, bébi ital;
 5. méhek, méz és méhészeti termékek
- A monitoring rendszer bővítése szükséges:
 - Talajvizsgálat, felszín alatti víz vizsgálat: a Talajvédelmi és Információs Monitoring rendszer (TIM) keretében mintavételi pontokon a növényvédőszer-maradék vizsgálatok rendszeressé tétele, módszertanba illesztése.
 - A környezetvédelmi szakterület által működtetett vízmonitoringhoz csatlakozva a mintavételi pontokon felszíni és felszín alatti vizekből vett mintákban növényvédőszer-maradék vizsgálatok végzése, a két szakterület közötti együttműködés fejlesztése.
 - Az esetleges növényvédőszer-elsodródás mérésére, az agrárkörnyezetvédelmi hatás-indikátor monitoring rendszeréhez kapcsolódóan, a kijelölt „mintafarmokon”, a növényvédő szerrel nem kezelt, közeli természetes vegetációjú területeken vett növényminták vizsgálata.
 - Különösen aggályos hatóanyagokat tartalmazó növényvédő szerek előírás szerű használatának ellenőrzése.
 - Az Országos Magyar Méhészeti Egyesület által irányított környezetterhelési monitoring vizsgálatok adatainak figyelembevétele

E. A Környezetvédelmi hatóság Környezetvédelmi Monitoring Rendszert működtet a környezetminőségi és vízminőségi határértékek (a továbbiakban együtt: vízszennyezettségi határértékek) betartásának biztosítására az alábbi területeken:

- A felszíni vízminőségi monitoring rendszer a monitorozás célja szerint három részre bontható. Az un. *feltáró monitoring* program célja a felszíni vizek ökológiai és kémiai állapotának megfigyelése, átfogó értékelése, és a hosszú távú változások nyomon követése. Ahol az állapotértékelés alapján a felszíni

vizek állapota „nem megfelelő”, ott ún. *operatív monitoringot* kell működtetni, amelynek célja a „nem megfelelő” állapotot okozó terhelés (pontoszerű vagy diffúz) beazonosítása, majd az intézkedési programok hatékonyságának ellenőrzése. A rendkívüli események, vagy az ismeretlen eredetű szennyezések kivizsgálására az ún. *vizsgálati monitoringot* kell működtetni.

- A felszíni vizek kémiai állapot értékeléshez vizsgálni kell a szennyező elsőségi és egyéb veszélyes anyagok előfordulását és mennyiségét a környezetminőségi határértékhez viszonyítva
 - a felszíni vizekben,
 - a biótában,
 - az üledékben,
- A területi monitoring rendszer a felszín alatti vizek természetes és diffúz emberi hatások következtében kialakuló minőségi állapotának, a környezethasználati rendszer a pontoszerű tevékenységek hatásának megismerését és nyomon követését szolgálja.

Ezen belül a Víz Keretirányelvnek megfelelően kémiai felügyeleti, és operatív monitoringot kell működtetni. A felügyeleti monitoring a víztestek általános minőségi állapotának, az operatív monitoring a gyenge állapotú víztestek állapotának meghatározására, az állapot javítását célzó intézkedési programok hatékonyságának megfigyelésére szolgál.

Növényvédő szerek vizsgálatára feltáró jelleggel azokon a területeken kerül sor, ahol a végzett tevékenységből adódóan szennyezés fordulhat elő (területi, felügyeleti monitoring). Rendszeres mérésekre a növényvédő szerrel szennyezett területeken (kármentesítési monitoring), és a növényvédő szerek miatt gyenge állapotú víztesteken kerül sor (operatív monitoring).

- A monitoring rendszer bővítése szükséges:
 - növényvédő szer maradék vizsgálatok végzésére, együttműködés kidolgozása a két szakterület között,
 - átfedések, le nem fedett vizsgálati paraméterek megállapítása,
 - a területhasználat és a termesztési gyakorlatok figyelembevételével célirányos monitoring program kidolgozása növényvédő szer vizsgálatára felszíni és felszín alatti vizekben.

Mutatók:

- Az egyes ellenőrzések száma, problémás esetek aránya

5.7. Társadalmi tudatformálás – kampányok szervezése

Cél: a lakosság, a növényvédőszer-gyártók és a civil szervezetek számára transzparens legyen a cselekvési terv végrehajtása. Értsék meg a lakosok az ellenőrzött ökológiai termelésből, illetve az integrált termelésből származó termékek előnyeit. Nőjön az igény a szermaradékoktól mentes, a termelés során a környezetet nem terhelő termékek iránt.

Szükséges intézkedés:

Programok indítása szakmai és civil szervezetek bevonásával a lakossági tudatformálásra.

A hatóság egy internetes honlapon nyilvánosságra hozza a tervezett intézkedéseket és azok végrehajtásának alakulását. Megkeresésre részletesen tájékoztatja az érdeklődőket.

Legyen interneten elérhető, a korábbi évekkkel összehasonlítható formában, a növényvédőszer-maradék vizsgálatok éves összegzett eredménye.

A NCST mutatóinak évenkénti nyilvánosságra hozatala.

A növényvédőszer-engedélyező hatóság nyilvánosságra hozza, a növényvédő szer hatóanyagok és készítmények engedélyezését:

- Interneten elérhető adatbázis az engedélyezett növényvédő szer hatóanyagokról és készítményekről;
- Legyen interneten elérhető az adatbázis a derogációval engedélyezett növényvédő szerekről (nélkülözhetetlen használat, 120 napos eseti felhasználási engedély)

A hatóság nyilvánosságra hozza a légi permetezésekre kiadott engedélyeket

Mutatók

- Az NCST állásának, mutatóinak éves értékelése, és internetes elérhetővé tétele.
- Az elindított tudatformáló kampányok száma.
- A kampányok által elért lakosok száma.

5.8. Növényvédelmi szaktanácsadói hálózat működtetése állami szervezetek és szakmai köztestületek bevonásával

Annak érdekében, hogy a gazdálkodók helyes döntéseket hozzanak, hogy mely fenntartható, környezetkímélő, és ugyanakkor gazdaságos növényvédelmi eljárást alkalmazzanak a minőségi termék előállításához, járvány és gradáció megelőzéséhez, az objektív gyártótól, kereskedőtől független növényvédelmi szaktanácsadóval való együttműködés szükséges.

Ennek indoka, hogy a gazdálkodók nagy többsége nem ismeri a környezetkímélő eljárásokat, az integrált termesztési és növényvédelmi módszereket. Növényvédő szerek okszerű felhasználásának, azok hatáskifejtésének módját, a károsítók biológiáját és ökológiáját. A szaktanácsadói hálózat kialakításával lehetőség nyílik, hogy adott termesztési körzetben, a területet jól ismerő növényorvos tanácsára, környezetkímélő, növényvédőszer-takarékos, vagy anélküli, illetve megelőző eljárásokat alkalmazzanak.

Cél: A kistájegységi szintekre kidolgozott és éves szinten a szakmai köztestületek által szervezett és kiértékelt kísérletek eredménye az éves előrejelzésbe beépítésre kerüljön. Ennek következtében, a több éves adatsorok alapján, az éves növényvédelmi kezelések számának optimalizálása, csökkentése.

Szükséges intézkedés: Hivatásos növényvédelmi szaktanácsadói hálózat működtetése szakmai köztestületek bevonásával. (javaslat: a jogszabályi háttér megteremtése növényorvossal való együttműködési kötelezettség céljából) Az országos szaktanácsadási hálózaton belül a Növényvédelmi, Növényegészségügyi Szakmai Szaktanácsadási Központ megszervezése és hálózati működtetése.

Mutatók:

- Növényvédelmi szaktanácsadókkal együttműködő termelők száma.
- Az éves növényvédelmi kezelések száma.

6. Tematikus akcióprogramok

6.1. Nemzeti Növényvédelmi Oktatási, Kutatási és Innovációs Program

6.1.1. Az új kategóriarendszernek és az integrált növényvédelmi szemléletnek megfelelő képzési rendszer kialakítása

Cél:

Magasan kvalifikált növényvédelmi szakemberek által a természet megújuló erőforrásainak környezetkímélő felhasználása és terhelése, ezen belül az integrált növényvédelem, mint a technológia szerves részének alkalmazása a teljes termesztési folyamatban.

Szükséges intézkedés:

- A növényvédelmi képzés struktúrájának és tematikájának összeállítása, a képzés és tájékoztatás megszervezése állami felügyelet biztosításával.
- Alap és középfokú mezőgazdasági OKJ képzésekbe be kell építeni az alaptanfolyam ismeretanyagát. A felsőfokú mezőgazdasági, kertészeti BSc és MSc képzésekben törekedni kell, hogy legalább az alaptanfolyam szintjén a növényvédelmi ismeretanyag megjelenjen. A termesztési tárgyak oktatásával az integrált szemlélet érvényesüljön.
- Vízbázis-védelmi oktatás, környezet- és egészségvédelmi szempontok erősítése.
- Növényvédelmi szaktanácsadás, szolgáltatás, szakirányítás, vényköteles növényvédő szer forgalmazás, felhasználás, növényvédelmi előrejelzés, mezőgazdasági termelők iskolarendszeren kívüli képzése, növényorvosok, felsőfokú növényvédelmi képesítésűek továbbképzése, csak felsőfokú növényvédelmi képzettséggel folytatható.
- Felsőfokú növényvédelmi képzettség csak nappali tagozaton 5 éves osztatlan MSc, vagy nappali tagozaton szerzett termesztéshez kapcsolódó BSc-re épülő nappali tagozatos MSc képzés elvégzése utáni megszerzett növényorvosi diploma, és MSc-re épülő szakirányú továbbképzésben megszerzett növényvédelmi szakmérnöki oklevél.
- A növényorvos képzés során törekedni kell az integrált és ökológiai növényvédelmi szemlélet, készség és gyakorlat kialakítására.
- Segíteni, támogatni kell a felsőoktatási intézmények növényvédelemhez kapcsolódó diagnosztikai laboratóriumok, gyakorló laborkertek kialakítását, fenntartását, fejlesztését. Meg kell vizsgálni a növényorvos rezidens képzés lehetőségeit.
- A növényvédelmi végzettségű szakembereknek 5 évente, vagy folyamatos továbbképzésen kell részt venni a 43/2010. IV. 23. FVM rendelet szerint.

Mutatók:

- A képzéseken résztvevők száma.
- A növényvédőszer-felhasználás mennyisége.

6.1.2. Nemzeti Növényvédelmi Kutatási és Innovációs Program kidolgozása

Jelentős kutatási támogatottság nélkül a nemzeti cselekvési tervben megfogalmazott célok nem valósíthatók meg.

Cél: Az élelmezés stratégiai alapanyag-előállításának biztosítása, illetve a gazdaságok versenyképességének fenntartása és előmozdítása érdekében fenntartható, integrált, nem növényvédő szeres kezeléseken alapuló, valamint alternatív növényvédelmi technológiai rendszerek kifejlesztése, amelyek alkalmazása során a lehető legnagyobb hozambiztonság mellett a minimális szintre csökken az agrokemikáliák alkalmazásából eredő környezeti terhelés. Szükséges a növényvédő szer felhasználás csökkentés lehetőségeinek vizsgálata (természetes ellenségek elterjedése, beporzás, stb.). Fel kell készülni a klímaváltozás következtében a kártevők/kórokozók/betegségek elterjedésének időbeli és térbeli változására.

Szükséges intézkedés: Nemzeti Növényvédelmi Kutatási és Innovációs Program kidolgozása:

- A. főbb prioritások megállapítása, a rendelkezésre álló technológiák és a kultúra-specifikus növényvédelmi módszerek alapján
- Az Integrált Növényvédelem bevezetését, egységes kritériumrendszer bevezetése mellett és fejlesztését segítő kutatások ösztönzése
 - Növényvédő szer használat csökkentésének ösztönzése,
 - Veszélyes anyagok kiváltási lehetőségének vizsgálata
 - Szükséges kutatni a hatóanyagok szinergikus hatásait
 - kutatások, modellezések szükségesek a növényvédőszer (hatóanyagok) terjedési útvonalaira a környezetben és környezeti hatásaira vonatkozóan,
 - Biológiai hatékonyság javításával kapcsolatos kutatások ösztönzése
 - A különböző szerek együttes hatásainak vizsgálata, hatékonyság és egészségügyi szempontból
 - Növényvédő szerek alkalmazásának optimalizálását célzó, biológiai, agrotechnikai és biotechnológiai védekezési módszerek kidolgozása és technológiai korszerűsítése
 - környezetkímélő és az emberi egészséget a lehető legkevésbé veszélyeztető, alternatív növényvédelmi módszerek kutatása
 - A biológiai védekezésre alkalmas makro- és mikroszervezetek hazai engedélyezési eljárásának az egyszerűsítése, beépítésük a növényvédelmi technológiákba, alkalmazásuk elősegítése
 - A kártevő fajok csapdázására vagy riasztására alkalmas eszközök, berendezések fejlesztésének, illetve engedélyezésének a támogatása, beépítése a növényvédelmi technológiákba, alkalmazásuk elősegítése
 - Károsító előrejelzési rendszer alapjainak kidolgozása
 - kutatásokat kell végezni a klímaváltozás várható hatásairól és az alkalmazkodás lehetséges megoldásairól különösen a növényvédelemre vonatkozóan (melegedés, szélsőségek gyakoriságának és mértékének növekedése és ennek következtében újabb kártevők megjelenése, nedvesebb periódusokban a gombásodás növekedése, melegedés következtében a

kártevők áttelelésének változása stb.)

- Költség-hatékonysági elemzések kidolgozása a növényvédő szer használat vonatkozásában,
- Rezisztencianemesítés
 - a régi, hagyományos ellenálló szántóföldi növény, gyümölcs, szőlő, zöldség, gyógynövény fajták újbóli termesztésbe vonása,
 - a régi, hagyományos ellenálló, de jelenleg nem köztermesztésben lévő szántóföldi növény, gyümölcs, szőlő, zöldség, gyógynövény fajták (biológiai alapok, génbankok) felhasználása a további nemesítési munkában,
 - új, ellenálló (nem genetikailag módosított) szántóföldi növény, gyümölcs, szőlő, zöldség, gyógynövény fajták hazai előállítás,
 - új nemesítésű hazai és külföldi ellenálló (nem genetikailag módosított) szántóföldi növény, gyümölcs, szőlő, zöldség, gyógynövény fajták köztermesztésbe vonása,
 - a régi fajták fenntartásával, megőrzésével (génbankok Növényi Diverzitás Központ Tápiószele), valamint a nemesítéssel foglalkozó hazai intézetek (pl. Gabonakutató Nonprofit Közhasznú Kft., MTA Mezőgazdasági Kutatóintézete; Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Kutató-Fejlesztő Kft. Cegléd, Érd, Újfehértó; Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet Badacsonytomaj, Eger, Kecskemét, Pécs, Tarcsl; Zöldségtermesztési Kutató Intézet stb.) célirányos támogatása (rezisztencianemesítés),
 - a mezőgazdasági növényvédelmi gyakorlaton alapuló élelmiszerbiztonsági kérdések (növényvédőszer-maradékok, mikotoxinok, transzgéntermékek stb.) tudományos vizsgálata, az élelmiszerbiztonság a „termőföldtől az asztalig” elv szemlélete szerinti biztosítását és javítását célzó kutatások elősegítése,
 - az eredmények hiteles bemutatása (fajtabemutatók, televízió- és rádióriport, újságcikk stb.) – a bizalom erősítése
- kultúra specifikus IPM útmutatók kidolgozása
- kutatási programok kidolgozása,
 - a gazdálkodók igénye és a helyi viszonyok figyelembe vétele a kutatási programok kidolgozása során,

B. A nemzeti IPM politika tudományos alapjainak megteremtése

C. A nemzetközi kutatásokban és együttműködésekben való részvétel támogatása (IOBC, ENDURE, EUPHRESCO)

D. Szükséges források megteremtése

Mutatók:

- Kifejlesztett alternatív növényvédelmi technológia rendszerek száma és az ezek által elért növényvédőszer-felhasználás csökkenés.
- Nemzetközi kutatásokban résztvevők száma.

6.2. Növényvédelmi Referencia Gazdaságok Hálózata Program

A Nemzeti Növényvédelmi Cselekvési Terv alapvető célja a növényvédelmi tevékenységet végző gazdálkodók tudatformálása, tájékoztatása. Ahhoz, hogy az érintett gazdálkodókkal, szakmai és civil szervezetekkel megismertethessük a szakszerű, okszerű, és nem utolsósorban fenntartható és környezetbarát növényvédelmi technológiákat megfelelő kommunikációs csatorna szükséges.

Ahhoz, hogy az érintettek megfelelő információkhoz jussanak, és azt a gyakorlatban is megtekinthessék, példaértékkel, magas szakmai színvonalon gazdálkodó egységek bemutatása szükséges.

Ezen gazdaságokat úgynevezett növényvédelmi referencia gazdaságok hálózata programba vonnánk be, akikkel a hatóság szoros és folyamatos kapcsolatban állna. A kapcsolat mind a referencia gazdaságnak, mind pedig a hatóságnak előnyökkel járna. A gazdaság számára a hatóság biztosítaná a legkorszerűbb növényvédelmi technológiákhoz szükséges szakmai ismereteket, melyek segítségével a gazdálkodás optimalizálását segítenék elő. A hatóság számára pedig ezen referencia gazdaságok a folyamatos adatszolgáltatásuk révén biztosítanák a technológiai fejlesztések megalapozását, valamint képzések, továbbképzések, teleplátogatások révén a megfelelő növényvédelmi technológiák elterjesztését is elősegítenék.

A növényvédelmi referencia gazdaságok hálózata program részévé csak olyan gazdaság válhatna, aki rendelkezik integrált védjeggyel valamely főbb növényi kultúrára vonatkozóan. A hálózat tagjainak a száma nem korlátozott, te arra kell törekedni, hogy minél szélesebb körben elérhetőek legyenek a szükséges szakmai információk a hálózaton keresztül.

Referencia hálózat tagjává kérelemmel lehet válni, melynek az elbírálását a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság végzi. A hálózat csak az integrált védjegy bevezetését követő második évtől indulhat el, mert így biztosított a kérelmek megfelelő szakmai információk alapján történő elbírálása. A referencia gazdaság címet egy évre nyerik el a kérelmezők, melyet évente kell meghosszabbítani.

Cél:

Egy olyan növényvédelmi referencia gazdaság hálózatnak a kialakítása, melynek köszönhetően a legmodernebb, okszerű, fenntartható növényvédelmi technológiák megismertethetőek az érdeklődőkkel, valamint megfelelő alapot biztosít a jövőbeli technológiai előírások meghatározásában.

Szükséges intézkedés:

- ki kell dolgozni a növényvédelmi referencia gazdaságok hálózata program működését szabályzó eljárásrendet,
- az integrált védjegy bevezetését követően a főbb növénykultúrákra figyelemmel ki kell választani a referencia gazdaságokat a benyújtott kérelmek elbírálásával,
- biztosítani kell a kidolgozott integrált termesztéstechnológiák optimális megvalósítását a gazdaságoknak,

MUNKAANYAG A MINISZTERIUM ÁLLÁSPONTJÁT NEM TÜKRÖZI!

- adatszolgáltatási kötelezettséget kell felvállalniuk a hálózat tagjainak, amely a teljes gazdálkodási napló adattartalmára is kiterjed,
- rendezvényeket, gazdafórumokat kell szervezni a hálózat tagjainál,
- szakmai továbbképzéseket kell szervezni a hálózat tagjainak,
- kiadványokkal is népszerűsíteni kell a hálózat létrejöttét, és a hálózat tagjait, valamint azok tevékenységét.

Mutatók:

- A növényvédelmi referencia gazdaságok hálózata programban részt vevő gazdaságok száma.
- Szakmai kiadványok, ismeretterjesztő anyagok és publikációk száma, képzések, és sajtómegjelenések száma.
- A program által megszólított gazdálkodók és civil szervezetek száma.